

Dnešek

ROČNÍK II.

V PRAZE 5. ČERVNA 1947

CENA Kčs 3.50

Proč?

FERDINAND PEROUTKA

Stav našich myslí

K. F. K.

Není jiné cesty

Dr. JOSEF STAŇKOVSKÝ

Soudy a soudcové

Dr. JOSEF HEŠ

Sabotéři České ligy proti bolševismu

JUDr. KAMILL RESLER

Řekněme si pravdu

Diskuse o zemědělství

Existují vážné pochybnosti — Úřady a strany — Ještě na místo bolestivé — Učitelé a ROH — Výchova a zase výchova — Skupina tiskových referentů a případ br. Šoffra
Likvidace pohraničí — Sabotéři České ligy proti bolševismu

HOTEL 9 SKAL • MILOVY

p. NĚMECKÉ NA MORAVĚ
 má ještě na červen a září volné pokoje
 Hluboké lesy • koupání • pokoje u je-
 zera, pod nejvyšším vrcholem Česko-
 moravské vysočiny 837 m • Denní
 pence 95 Kčs • Tel. hovorna Německé Milovy

koupím své ženě kožich.
 Ušetřím naň, budu-li kouřit
 z dutinek

Abadie

Poděje se znovu!

Za kožich vydám Kčs 12.000.—. To ušetřím za 2000 dnů po 6 Kčs denně, protože 60 Partyzánek za Kčs 60.— a 100 dutinek „Abadie“ dvojlitr za Kčs 8.90 dají 100 cigaret, jež se kouří velmi příjemně. Oproti stejnému počtu cigaret celých ušetřím 30%, t. j. při denní spotřebě 20 cigaret 6 Kčs denně. A to se v kouření nijak neomezují.

KVĚTA
 DO PEČIVA A CUKROVÍ
 Zlepši každé těsto

OBSAH DNEŠKA Č. 9: Dr FRANTIŠEK KAFKA: Dva. — Dr JAR. MORÁVEK: Okupace Československa a mezinárodní právo. — KAREL MOUDRÝ: Ve stínu lípy. — ILJA KRÍŽENECKÝ: Daně a rádcí. — JUDr KAMILL RESLER: Sabotéri «České ligy proti bolševismu». — JIŘÍ NEHNEVAJSA: Případ Šofr — zataměno. — Diskuse o zemědělství. Jak se to dělá. — Když dělají dva totéž - není to totéž — Soutěžím se nedaří. — Moderní ženo, co teď? — Sedmý den si odpočineš. — Rekněme si pravdu. — Vyznamenání — Hlas barikádníků. — Okolo jedné diskuse.

Dnesek

VDÁVÁ SDRUŽENÍ KULTURNÍCH ORGANISACÍ

VYCHÁZÍ TÝDNĚ VE ČTVRTEK

REDAKCE A ADMINISTRACE PRAHA I, NÁRODNÍ TR. 9

Telefon číslo 390-51 až 54. — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. — Nevyžádané rukopisy se nevracejí. — Předplatné na rok Kčs 168.—, na půl roku Kčs 84.—, na čtvrt roku Kčs 42.—, jednotlivá čísla Kčs 8.50. — Dohledací pošt. úřad Praha 25. — Odpovědný redaktor Ed. Valenta. — Tiskne Melantrich, Praha II, Václavské náměstí 38.

řídí Ferd. Peroutka

Proč?

»Já to s vámi tak udělám, že se vám bude v zadnici voda vařit.«
SS-man na Pankráci r. 1943.

»Já vám udělám takovou vojnu, že se vám bude v zadnici voda vařit.«

Český hídač v internačním táboře r. 1945.

Vznikla hluboká otázka: proč „Dnešek“ vyhrabává staré události, proč píše o tom, co se dělo r. 1945 v internačním táboře v Kolíně nebo r. 1946 v České Kamenici? Není to — pud špinit? Nebylo by lépe nechat spát tyto smutné věci? Mnoho lidí, kteří se nikdy neptali, proč se dějí surovosti, našlo nyní hlas a ptá se, proč se o surovostech píše. Považují — snad právem — za mnohem snadnější obořit se na novináře než na surovce. Mají za mnohem méně riskantní klást otázky „Dnešku“ než ministerstvu vnitra. Dokonce se vynořila geniální idea, že pan Michal Mareš, který se takovými odhalením zabývá, je snad Němec. Což znamená, že by ho snad bylo možno i odsunout. Takový panuje hněv proti zrcadlu. Až by tento kazimír zmizel, pak by byl pokoj, pak bychom byli pravým národem holubičích Slovanů, potom teprve bychom se mohli nerušeně oddávat „čínorodému humanismu“. Známe už zhruba hlavní činy tohoto čínorodého humanismu. Je to: mlčet, když se děje něco nehumánního. Nebo dokonce brát bijícího v ochranu proti bitému. Poněvadž ze světa zvolna mizí stud, zovou se i takoví lidé humanisty.

Koho svědčí, ten se škrábe. Proto snad po odhaleních o kolínském internačním táboře napsal do místního kolínského časopisu jeden pan poslanec článek s poutavým titulem „Lidé, bděte!“ Zvolav toto v nadpisu, začíná ihned v dalším textu zase uspávat lidi, kteří vskutku se probouzejí a nehodlají již bez protestu snášet věci, jaké se děly. Pan poslanec volá na stráž — ne proti těm, kteří hanebnostmi, hodnými nacistů, poskvrnili čest národního povstání, nýbrž proti těm, kterým se to nelíbí. Vskutku senační novinka je v tom, že pan poslanec nazývá ty novináře, kteří kárají spáchané surovosti, „žáky Hitlerovými“, a praví, že tak, v tomto boji proti sadismu, „se mohou rodit noví Lažnovští, Wernerové, Vajtaurové“. Je to ubohý pan poslanec. Není fráze tak mizerné, aby se k ní nesnížil. Ačkoliv je ve světě velký zmatek, aspoň tolik snad je přece všem známo, že Hitler je proklatý tím, že první vědomě hlásal používání násilí a surovosti, a že tedy ten, kdo proti násilí a surovosti vystupuje, nemůže být Hitlerovým žákem, jako lékař není žákem katovým. Nebo jsme tak daleko už došli v nepoctivosti veřejného života, že je dovoleno, aby napodobitelé a obhájci českého gestapismu, tato troška z dědictví, jež zanechal Hitler uděšenému světu, nazývali Hitlerovými žáky nikoli sebe, nýbrž ty, kdo se snaží zadržet karabáč, snášejíci se na záda bezbranného člověka? Je-li toto možno, do jakých nížin rozumu ještě hodláme svůj lid uvrhnout? A pokud se Lažnovských, Wernerů a Vajtaurů týká: tyto typy věru se nerodily tak, že protestovaly proti ná-

sílí a surovostem; rodily-se naopak tak, že držely hubu ke všemu, co se dalo, jako to i pan poslanec činí; pro každé násilí našli omluvu, před každým karabáčem se shrbili, každou ruku polibili, každý oficielní žvást poslušně dále rozváděli a žádnou osobní odvahu neosvědčovali. Oni právě tak se chovali, jak kolínský pan poslanec dnes doporučuje chovat se všem českým lidem. Jak dlouho ještě pokvete toto řemeslo nazývat bílé černým a černé bílým? Jak dlouho ještě bude možno nejušlechtlejší české tradice vydávat za — hitlerovství?

Jestliže se u nás děly takové věci, že čeští lidé nutili syna, aby bil otce, a otce, aby bil syna, jestliže v České Kamenici dívka byla nucena, aby jedla své výkaly, a jestliže my pro to bouříme svědomí veřejnosti, tedy týž ubohý pan poslanec nevidí v tom nic jiného než „boj za panskou spravedlnost“. Kdyby panskou spravedlností bylo, aby dívka výkaly nejedla, kdežto lidskou spravedlností, aby je jedla, pak ovšem bychom byli raději pro panskou spravedlnost. Ano, v jednom smyslu je třeba, abychom všichni byli pány: v tom totiž, abychom nebyli sprostí. Soucitné ženy prý utřely pobřísněná ústa dívky. Kdo otře ústa pana poslance, potřísněná takovými frázemi?

A kdo je schopen zarazit neupřímné počínání těch mužů, kteří všechny výplody sadismu a krutosti snaží se zahalit širokým pláštěm národní očisty? Kterí dopouštějí, aby lupič si ukryl svou kořist na oltáři vlasti a aby udavač ze soukromých pohnutek se vydával za hněv národa? Zajisté bylo třeba národní očisty po šesti letech německého panství. Avšak jestliže dívka musila jíst své výkaly, byl potom národ čistší — nebo špinavější? Je třeba jasně odpovídat: byli-li týráni lidé, kteří byli zatčeni v květnu 1945 na soukromé udání a pak propuštěni, protože se proti nim nic nenalezlo, lze to zahrnout pod pojem národní očisty? Je dovoleno trestat člověka dříve, než jeho vina byla prokázána — a jak je dovoleno ho trestat? Je u nás snad zaveden trest mučení? Řádné soudy po celé týdny pojednávají jednotlivé případy a odsuzovaly nebo osvobozovaly, podle toho, co při líčení vyšlo najevo. Avšak maličký paša v internačním táboře ihned, krátkou cestou, na první nápad odsuzoval k mučení, a sám ihned svůj rozsudek prováděl. Nic neočistili tito malí pašové a bašibozuci. Prý voláme po potrestání národní revoluce. To nebyla národní revoluce — ti lidé, kteří bojovali a po skončení boje už nikoho netřýznili?

Pan poslanec vyslovuje názor, že na tyto události už „kdekdo zapomněl“. Opravdu, většina lidí snad už zapomněla — většina těch, kterým se nic nepříhodilo. Avšak ti, kdo se tenkrát dostali pod kola, ti vskutku „stále přežívají to, co bylo“. Mnoho lidí mezi námi opravdu mužně, bez mrknutí oka snáší utrpení — cizí. Po té stránce by bylo u nás možno odhalit znamenitou sbírku mužných a ovládačích se povah. Kdekdo už také zapomněl na nouzi vdov a sirotků po obětech boje proti Němcům, kdekdo zapomněl na sliby zahraničním vojákům, a kdekdo snad také už zapomíná, jak jsme si slibovali, že v ničem se ne-

budeme podobat krutým Němcům. Avšak krátká paměť — jaký to jest argument? Jestliže lidé na ušlechtilost zapomínají, je nutno jim ji připomínat. Připouštíme, že mezi novináři a veřejnými činiteli mohou být rozdíly a že někteří méně a někteří více jsou upomínáni na „to, co bylo“. Jestliže něčí kamenné srdce je dostatečně známo, jestliže se o někom ví, že se specialisoval na výrobu výmluv, jichž každé násilí potřebuje, aby nebylo svorným úsudkem lidu odsouzeno, pak ovšem může žít v blažené povědomosti o mnohých věcech, neboť jeho nikdo nepřijde prosit o radu a o pomoc, jemu nikdo se nejde svěřit se svým bolem. Avšak ti druzí, u nichž se soustřeďuje stesk trpících, ti žijí v jiné náladě: stydí se, že nemají sil, aby pomohli a odčinili křivdy, je jim lépe, že nedovedou hojit rány. Často vše, co mohou, je — pohládit. Snad i to má svou cenu.

A nyní, po této krátké šarvátké s frázemi a polemickými triky, která již stokrát se strhla a ještě nepřinesla rozhodujícího výsledku, dostáváme se k odpovědi, proč dosud píšeme o „věcech, na které kdekdo zapomněl“: protože nechceme, abychom vypadali před světem jako lháři; protože nechceme, aby boj českého národa proti nacismu vypadal jako komedie, jak by jistě vyhlížel, kdybychom po porážce nacismu si osvojovali jeho kruté a hnusné metody. Český národ to myslel vážně, říkal-li, že si hnuší sám obsah nacismu. Nesmíme dovolit, aby tento čistý obraz byl zakalen počínáním některých jedinců, jimž vzkypl jed v krvi. Národ musí se tak zřetelně, jak možno, oddělit od této neodpovědné menšiny, jaká všude se konec konců vyskytne. Není hanba, že se vyskytla; až dosud ještě každá revoluce vzbouřila hlubiny; hanba by byla, kdybychom se rozpakovali hanebné činy odsoudit. Národ nebojoval za to, aby násilí jen dostalo jinou barvu; bojoval, aby násilí nebylo. Cítíme ostych, že by nás někdo mohl nazvat podvodníky ve velké lidské a dějinné hře. Ne, my nebojovali jen proti německé barvě nacismu, my chtěli zasáhnout obsah nacismu vůbec.

Snad ti, kdo surovosti páchali, nejsou ani tak škodliví jako ti, kdo mají plno chuti je obhajovat a vymýšlet vytáčky. Neboť surovci sami nejsou více než trochou bahna, které je na dně každé společnosti. Avšak jejich obhájci téměř docílí, že zavržením jedné jednání bude pokládáno za národní standard. Bylo by možno ihned skončit tuto kampaň, kdyby hanebnosti už nebyly obhajovány, kdyby bylo jasno, že všichni jsme se sešli v jejich odsouzení.

První věc, které národu je třeba, je duchovní pořádek a uznání, že zlo je zlem. Neodhalené, neobjasněné, omlouvané zlo je schopno plodit další zla. Ještě více než o potrestání vinníků jde o to, aby národ měl jasné představy o tom, co je hanebné. Je to více než boj proti jakýmsi Charousům: je to boj o duši národa.

Ferdinand Peroutka

poznámky

Není jiné cesty

Zádná revoluce nezvítězila slovem lásky, každá činem a násilím. Za revoluce neprovádí spravedlnost soudce, uvažující podle předepsaného řádu, ale každý, kdo cítí křivdu a kdo

touží jednat, uskutečňuje spravedlnost podle vlastních představ. Čím více bude křivd, tím více bude lidí, kteří jednají; čím větší budou křivdy, tím krutější bude čin. V září revoluce zdá se každé jednání revolucionářovo posvěceno a tedy dovoleno.

V květnu 1945 přál si celý náš národ svobodu, sociální spravedlnost a odplatu. Neslyšeli jsme opačného hlasu. Celý národ revoluci chtěl a je proto odpovědný nejen za její vznik, ale i za její průběh a výsledek. Za revoluce nebylo řádu, který by určoval, kdo smí revoltovat, a nebylo tedy ani řádu, který by zaručoval, že revoluci budou dělat lidé čestní a mravní. Byl proto mezi nimi nejen výkvět národa, ale i lidé zlí, nemravní a nelidští. Z činů prvích nám roste nová sociálně spravedlivá republika, z činů těch druhých vzešly rozvrat, škoda a žal. Rozum a svědomí jako okupanti. Svět ví, že jsme spáchali řadu zločinů proti lidskosti. Co neví, dozví se zásluhou Němců, kteří již nyní vysílají k nám agenty z Bavorska, zjišťovat podrobnosti na místě samém. Bude sice třeba, abychom zjištěním pravdy čelili přehnané nepřátelské propagandě. Důležitějším je však jednat jako národ, dbalý své cti a svých ideálů. Zákonem ze dne 8. května 1945, č. 115 Sb., jsme prohlásili, že jednání, k němuž došlo do 28. října 1945 a jehož účelem bylo přispěti k boji o znovunabytí svobody, nebo které směřovalo ke spravedlivé odplatě za činy okupantů nebo jejich pomahačů, není bezprávné a tedy ani trestné. I když zákon umožnil vyřešit řadu případů v duchu národní revoluce, je přece známo, že zcela neuspokojil ani činné ani trpné účastníky revoluce. Ani po jeho vydání nebylo vždy jasno, zda násilí, jím neomluvitelné, je skutečně nedovolené a trestné, přes to, že již o vánocích 1945 zatřátl národ násilí, když ústy svého presidenta upozorňoval, že každý bude volán k odpovědnosti, kdo překročí svou pravomoc a své povinnosti. Časem zapomínáme na tento hlas, ač by bylo třeba slyšet jej stále. Revoluci nelze rozdělit, vidět jen její jas a nevidět žádný stín. Hlásíme-li se k ní hrdě, musíme mít odvahu říci sobě a světu, že revoluční činy, řízené nízkými a nelidskými pudy, nebyly činy revolučního národa, ale jednoživce, který zradil národ a revoluci. Nutno říci, že národ hluboce lituje, že došlo k takovým činům, že je zavrhuje, protože nejsou projevem jeho duše, jeho tradice a jeho národní filosofie. Nutno prohlásit, že národ nepovažuje ty, kteří takto jednali, za své rovnoprávné příslušníky, že je trestem, nebo jinak vymýtí jako plevel z účasti na budování lepšího života a že každé další násilí znemožní. Dokud se tak nestane, bude celý národ kolektivně vinen na takových zločinech, protože důkaz kolektivní viny, námi užity, platí nutně i proti nám. Až tak učiníme, zbavíme se tísnivé nejistoty před jinými národy a bude pravdou, že nacismus nic nezměnil na naší povaze a na našem myšlení.

Není jiné cesty také proto, že jde i o naši budoucnost. Násilníci a kořistníci jsou mezi námi. Dříve kryjí své zločiny líb, že dělají revoluci, zítra budou třeba zase tvrdit, že jednají v zájmu své politické strany nebo v zájmu lidu. To jsou lidé, kteří ohrožují výsledky revoluce. Nyní, kdy jsme ukončili očistu za činy, spáchané v době nesvobody, věnujme pozornost očistě národa svobodného. Ve jménu květnové revoluce stíhejme přísně každého násilníka a každého kořistníka. Zničme ten plevel v národě a nedovolme, aby nový narostl!

Dr. Josef Staňkovský

Existují vážné pochybnosti...

A o cenzuře vůbec

Bouře, která se na rozlomu minulého a tohoto roku rozpoutala kolem Garyho románu „Zosta vyzvědačka“, už skorem dozněla. Zdá se, že nedojde dokonce ani k soudnímu projednávání sporu, jak to bylo ohlášeno, a že dnes už málokdo si — vzhledem k se u nás dějí věci mnohem důležitější — na celou věc vzpomene. Jakýmsi závěrem celé bouře jest odpověď, kterou nyní dal ministr informací V. Kopecký interpellantům, a která v těchto dnech byla v parlamentě tiskem rozdána.

Jsem vzdálen toho, abych znovu chtěl oživovat aféru, která nejen jest už za námi, ale potvrdila skutečností celou řadu obav, jež jsem tehdy vyslovil. Tyto obavy se mezitím staly pravdou a další skutečnosti se ještě objeví. Nebylo by však správné ponechat závěrečná slova bez poznámek, protože — a jsou to nové obavy — se z nich ozývá cosi, co se může lehko stát metlou veskeré spřisovatelské svobody, ale i svobod, jež má našemu občanstvu zaručit budoucí ústava.

„Aby se po druhé podobný případ neopakoval...“ Těmito slovy ministrova odpověď jasně prokazuje, že my, kteří jsme vystavili své pochybnosti o šťastné ruce, povolivší náhražku Rodokapsu, jsme měli pravdu. Děkujeme panu ministru za toto uznání — ale obáváme se, že důsledky, z toho vyvozené, nedojdou naší pochvaly a snad nedojdou pochvaly vůbec. Aby se totiž něco takového neopakovalo, „rozhodlo se ministerstvo informací v dohodě s jmenovanou komisí, že bude věnována soustavnější péče i pozornost zejména knihám přeloženým, nikoli ovšem jen s úzkého hlediska kritiky mravnostní, nýbrž i s hlediska kritiky umělecké, která bude zjišťovati prostřednictvím lektorského sboru, složeného z úředníků-spisovatelů ministerstva informací a externích spolupracovníků z řad literárních a uměleckých kritiků, do jaké míry jde v konkrétním případě o dílo nesporných hodnot a tudíž pro naši kulturní orientaci nezbytné“. Jinými, prostšími slovy to znamená, že ministerstvo informací ochlaňuje zavedení knižní censure.

V odpovědi se dále praví, že — aby se atd. — povoluje se vydávání Románových noviněk jedinému nakladatelství. Je to tedy udělení monopolu. Dosud jsme znali monopoly, prospěšné státu: solný, tabákový, atd. Nyní tedy je tato zásada proražena a zatím se uděluje monopol na vydávání náhražky za Rodokapsu jednomu nakladatelství. Bude snad záhodno, aby nyní jiná nakladatelství si vymínila monopoly na jiná odvětví literární tvorby — řekněme: aby si někdo žádal o monopol na detektivky, druhý na divadelní hry, třetí na divčí romány — atd. Může-li být monopol povolen jednomu, proč by nemohl být povolen i druhému?

A nyní něco o té censuře. Říká se, že není. Skutečnost je jiná: censura je. Už to, že nakladatel a tím i spisovatel podléhají jakémusi úřednímu řízení, třeba toto řízení nespočívá na něčem jiném, než na jakémsi ještě protektorátním řízení o „obhospodařování papíru“ — je to jen jiný, nenápadnější druh censure. Nebudu-li chtít, tedy na tu či onu knihu prostě papír nepovolím; a upozorním tiskáře, že nepředložil-li nakladatel moje povolení k tisku, že knihu tisknout nesmí. To tedy není censura — ale je to horší: je to, anebo může to být libovůle.

Jasnější je to u povolování divadelních představení. Teď právě bylo publikováno, že Malostranské besedě — jedné ze starých divadelních institucí — nebylo povoleno hrát Vančurovo „Jezero Ukereve“. Předtím bylo divadlu na Šlupí nepovoleno provádění mé hry „Požehnaný plod života tvého...“. Proč? Na přímý dotaz mi bylo sděleno, že hra nejen že nemravná není, ale naopak, vysoce mravně hodnotnou, že rovněž neobsahuje protistátního pobuřování, ale — — — Kdyby bylo censure, mohl bych se odvolat proti censurnímu nálezu: Vančura už ne — ten je mrtev. Protože však censure není, není vydán ani censurní zákaz a hra je suchou cestou umlčena. Nemusí se ani říci, že provádění té či oné hry se zakazuje. To ne. Z doby protektorátní máme roztomilejší frázi: nedoporučuje se... Protože není censure — mohou za chvíli na tom autoři být hůře, než za dob proklínané censure.

A tady se nám začíná jevit už spojitost události, jeví a zjeví zdánlivě spolu nesouvisející. Vezměme si případ ideální: v čele našeho publikačního oddělení a v čele našeho divadelního oddělení na SNB (pro Prahu) a na ONV (pro venkov) sedí geniální lidé, umělecky nejvyspělejší, nejliberálnější, nejdemokratičtější a nejspravedlivější: pak budeme prožívat ráj na této zachmuřené zemi. Ale vezměme případ opačný: stane se, že — řekněme — ministerstva vnitra se zmocní strana lidová. A že pan ministr dá úředníkům v divadelním oddělení NB pokyn, že ti a ti (samozřejmě leví, pokrokoví) dramatičtí spisovatelé jsou nežádoucí. A je to hotovo. Censure není, zákazu není — a kulturní otázku v této roztomilé, ale někdy zbytečně zbyrokratizované zemi máme rozřešenu na tak dlouho, dokud v čele ministerstva bude sedět exponent strany lidové. Pak přijde exponent strany národně socialistické — a budou krátkou cestou vyřizeni ti, kteří se slunili v záři lidoveckého slunce; potom komunisté odsoudí k několikaletému mlčení i ty a ony — atd., atd. Vše pod heslem demokracie, svobody tisku, slova a uměleckého projevu — protože ústavní listina obsahuje zatím jen slova, kdežto život dělá ti, kteří právě jsou živí, hlavně však mocní.

A tu se dostáváme k podstatě věci: aby těchto zkušeností a skutečností si povšimli tvůrci naší příští ústavy a aby pamatovali na to, že, zaručí-li v ústavě svobodu přesevěčení, slova i projevu každému občanu republiky a prohlásí-li tyto záležitosti za prvotní a nezadatelná práva lidu, z něhož pochází veškerá moc, aby pamatovali i na to, jakou cestou se dovolá občan svého práva tam, kde mu bude odpráno.

Kdyby byla zde nějaká instituce — neutrální — která by mohla rozhodovat o tom, zda má hra smí se hrát či ne, a ne-li, tedy proč — pak bych se necítil podveden. Ale tam, kde právo jest jen na jedné straně, není práva vůbec, a prostý občan této republiky za daného stavu věci podléhá nepřijemnému, ale z nedávné minulosti velmi známému pocitu.

B. Müller

Úřady a strany

Mluví-li se kdysi v úřadech o stranách, byli tím míněni jednotlivci, kteří do úřadů chodili za vyřízením svých záležitostí a právní. Dnes toho thema: úřady a strany je širší; téměř každý úřad má svoji politickou barvu, která se řídí tím, k jaké straně patří ministr. K povinnostem orgánů politických stran pak patří ohvářít a hájit resorty, kde sedí jejich exponenti; je jim za to dovoleno posuzovat přísně resorty, kde sedí ministři strany, s nímž toho času druhá strana vede drobnou válku. Ale politika vniká do úřadů ještě jiným proudem; v každém snad úřadě jsou politické organizace; někde jsou i čtyři, neboť jsou u nás čtyři strany Národní fronty. Záleží pak na lidech v úřadech, na vedoucích lidech i na vedoucích stranících, jak hluboce toto politické stranictví zasahuje do života celého úřadu.

Úředník má být nestranný. A najednou lidé v úřadech jsou rozděleni do čtyř politických stran. Každá z politických organizací v úřadě se — jak se říká — stará o svoje lidi. A úředník pojednou shledává, že jeho vyhlídky v úřadě nejsou závislé jen na tom, jak svědomitě v úřadě pracuje, ale také na tom, jakou má legitimaci v kapse a jak se o něj politická organizace v úřadě stará. A politická organizace v úřadě se bude o „svého člověka“ starat podle toho, co „pro stranu znamená“. Politické strany žádají od svých lidí v úřadech, aby „drželi posíček“, aby vycházeli především vstříc straníkům a lidem, které strana doporučuje. A tak úředník cítí, že v úřadě neplatí jen služební a jiné předpisy, ale že nad nimi vládnou vlivy a zájmy politických stran, které říkají, co se musí posuzovat vlídně a kde je nutno uplatnit předpisy v plné jejich přislušnosti. Ne vždy politické strany jsou dobře informovány o tom, co se děje v tom či onom úřadě. Často tam dostanou člověka, který dovede vzbudit zdání, že hájí zájem strany; ve skutečnosti myslí především jen a jen na sebe, na svoje bezprostřední okolí a na svých několik známých z politické strany. Politické strany by zasly, kdyby viděly, co vše v tom či onom úřadě hájí, kryjí, vyslouvaří v domněnce, že hájí dobrou stranickou věc a že kryjí dobrého straníka.

Úředník, který chtěl být nestranný, vidí, že nestrannost je velmi zlá věc. Vidí, že politická legitimace pomáhá lidem, kteří by se sotva někam dostali, kdyby se měli spolehnout jen na svoje vědomosti a schopnosti. Úředník či jiný zaměstnanec úřadu vidí, že jeho představený je předsedou politické organizace té či oné strany; a protože přísná objektivita daleko není hlavním rysem našeho politického stranictví, dovede si vypočítat, že nebude posuzován tak mírně, jako kdyby se v politické barvě shodoval se svým představeným. I nastává ve státních a jiných úřadech to, co se kdysi vyjadřovaly slovy: cuius regio, eius religio. Česky přeloženo: či chleba jíš, toho píšeš zpívej! Rozdil je nejvyšší v tom, že lidé v úřadech nejedí chléb, který jim dávají politické strany, ale chléb, který jim dává stát.

Jsou-li dnes velké neshody a veřejnou administrativou, je potřeba hledat také v tom, že dravé stranictví proniklo hluboko i do státních a jiných úřadů. A je to vidět i na chodbách a v předpokojích státních úřadů; lidé se už nevyptávají, v jaké naladě je referent, ale na to, k jaké straně patří; podle toho se pak dává odznak strany na klopu nebo pod ní. Někdy jde strana a najisto v domněnce, že v celém úřadě jsou jen úředníci od „jeho strany“ a že je může oslovit hned tak, jak je zvyklý z plenárek. Jsou pak někdy rozpaky, když referent musí vysvětlovat, že je v jiné straně než pan ministr, a že tudíž strana je na omylu. Už se stalo několikrát, že strana na požádání, aby se legitimovala, aby tak potvrdila svoji totožnost, vytáhla legitimaci své politické strany.

Osudy úřadů se stále více svazují s osudem politických stran. A je otázka, je-li na prospěch administrativě, když v úřadech o moc, vliv zápasí čtyři politické kmény. Záleží ovšem na lidech; jsou lidé v úřadech, které různé politické vyznání nerozdělilo; dávají úřadu, což jeho jest a své straně, což její jest. Ale vývoj nepodporuje tento druh lidí, neboť stranictví není objektivní a svášenlivé.

Na činnost úřadů dohlédá a mělo by dohlédát ústavodárné Národní shromáždění. Ale i tam jsou poslanci různých politických stran; hájí resorty, kde je jejich ministr a zahrnují nepřijemnými dotazy a interpelacemi ministry, kteří patří ke stranám, s nimiž se jejich strana právě hádá. Tato skutečnost — když nehledíme k jiným — oslabuje podstatně kontrolní úkol a povinnost parlamentu vůči administrativě. Kontrola je jen tehdy účinná, je-li nestranná, objektivní, pro každého stejná.

Demokratický úředník má být nestranný. Ale do úřadů vniká několika proudy politické stranictví, jehož ideálem je vše jiné, jen ne nestranný úředník. Snad by pomohlo, kdyby ve vedení úřadů se střídali exponenti různých politických stran, aby se ministerstva nestala doživotními lény politických stran. Snad by prospělo, kdyby Národní fronta byla něčím více než je dosud, kdyby byla formací, která — složená z několika politických stran — našla by svoji autoritu, kterou by uznávaly její jednotlivé složky. Vyhledky však nejsou valné. I bude možno počítat s napravou, až škody, které působí stranictví v úřadech, budou příliš viditelné a nápadné, až i strany uznají, že administrativa musí dýchat svým vlastním dechem a že nestranný úředník je daleko prospěšnější než úředník, který »drží posici«.

Ještě na místo bolestivé

Mustím odpovědět k několika poznámkám o Válečném kříži. Debata se — a to se u nás stává s pravidelností — přenesla poněkud na jiné pole. Jako by otázka nebyla dost jasně položena. Jako by nebylo dostatečně zdrcující skutečností, že Válečný kříž dostal konfident (jak MNO v minulém čísle Dneška připustilo), nebo snad i konfidenti.

V „Hlasu osvobozených“ je věcný článek, který omluvně udává, že se skutečně staly věci takové a takové, že skutečné přehmaty tu a onde byly, ale že prý jsem své „nařikání“ trošičku přehnal. Nevím, nevím, ale snad takové přehmaty připomínají ledacos. Rozhodně nebudeme omlouvat přehmat dělníka, který stiskne jenom jinou páčku, který zmáčkne chybný knoflík — a zastaví celou továrnu, nebo aspoň celý složitý stroj. Nazveme to — sabotáží. Dělník je neschopný a půjde asi k jiné práci, protože škoda je milionová nebo tisícová, je tedy měřitelná. Mravní škodu z takového přehmatu, že Válečný kříž dostali bojovníci nejzasloužitější, ale také konfidenti, nebo konfidenti, nelze bohužel převést do obyčejné měny.

Potěšila odpověď Svazu národní revoluce, který loyálně mluví o „boji s hladem po metálech“. Nuže: byl tento boj dostatečně důsledný (nepochybují, že u těch pravých pracovníků odboje byl důsledný a poctivý), byl dost neoblomný a pečlivý? Věřím, že dnes se hledí na prsty (protože se staly případy, kdy se na prsty nehledělo), ale tu naskytá otázka, kdo vyvolal tento „hlad po metálech“, ne-li ten, kdo metály nerozvázně uděloval a kdo podpisoval návrhy.

Je celkem lhostejné, zda někdo návrhy kontroluje. Zajímáme se jedině o to, jak jsou tyto návrhy kontrolovány. Proto nelze souhlasit s MNO, že by dostačovaly podpisy velitelů partyzánských skupin, nebo parašutistů, nebo vojáků jakkoliv statečných, když musí být zřejmé, že navrhovaného občánka znají právě jen chvíli a právě jen na okamžik, když nevědí, co prováděl předtím, nebo co bude provádět potom. Svoji povinnost této mužové plní: za zásluhu o stát tehdy a tehdy navrhujeme k vyznamenání... dobře, nelze nic namítnout. Je však možné, že se už nikdo nezajímá, jaký vlastně člověk bude vyznamenán? Řekne se možná: přece není důvodů k nedůvěře (a MNO to obratně říká: „nevidělo žádných překážek proti realizování návrhu a Válečný kříž byl Lad. Babákoví udělen 4. srpna 1945“), když se vážení občané stavějí za návrh. Potvrdili však parašutista por. Kiš, škpt. Osendorf a kpt. Deker a ty stovky ostatních v jiných případech činnost tohoto člověka za celou válku? Kde byl tehdy parašutista por. Kiš? Zeptejte se ho a řekne, že ho ani nenapadlo tvrdit, že se za Babáka — či za kohokoli jiného — zaručuje po tu dobu, kdy se v Anglii připravoval na seskok. Nebo bude někdo věřit, že por. Kiš převzal podpisem na sebe odpovědnost za navrhovaného?

Znovu: kdo tedy má odpovědnost? Co se zločiny, jichž se vyznamenaný dopustil před udělením vyznamenání, jestliže jsou to zločiny právě téže skutkové podstaty (a lidový soud je ohodnotil § 7/3 retribu-

ního dekretu, kde stanoví zákon bezvýhradně trest smrti a jenom s použitím § 16 mimořádného zmírňovacího práva mohl dostat Babák jen 15 let).

Chtl bych být přesný. Ani mne nenapadlo tvrdit, že návrh na Válečný kříž Ladislavu Babákoví vyšel až v roce 1947. MNO se zbytečně vžilo do úlohy obhájce, když píše, že „nemůže připustit, že by navrhovatel podal návrh na osobu, o níž by mu byly známy okolnosti, které vyšly najevo téměř a z po dvou letech soudním řízením před lidovým soudem“. Nejsme, bohudík, ještě tak pošetilí, abychom oznamovali světu, že parašutista Kiš, škpt. Osendorf, kpt. Deker a kdovikdo ještě podepsal návrh v domě konfidentu. Nejsme dokonce ani tak pošetilí, abychom si to mysleli a snad jen špatně pochopený obsah článku v Dnešku způsobil odezvu MNO v tomto bodě.

Celým článkem jsem se totiž snažil říci, že nemusel vědět nic navrhovatel, protože konfident Babák jistě nevyprávěl svým spolubojovníkům na barikádách při ohnisku o svém konfidentství a udavačství. Mělo však tyto „okolnosti, vyšlé najevo po dvou letech soudním řízením...“ znát MNO. Jestliže je neznalo, máme u nás tolik různých složek policí, tajných policí a výzvědných služeb, že jsme mohli zříditi také orgán na prošetřování osob, navrhovaných k vyznamenání.

Chci-li podat žádost o jakoukoliv hloupost, musím mít osvědčení o spolehlivosti ne starší než tři měsíce. Podpisují svědci, kteří mne znají dlouhé roky. A jestliže jsme už byli tak duchaplní a zavedli toto podařené „osvědčení“ i pro zasloužilé zahraniční vojáky, kteří šest roků bojovali a jimž pět svědků potvrzovalo, že se „chovali za okupace dobře“, pak jsme také mohli pomýšlet na prošetřování těch, jimž naše armáda a jí celý lid projevuje vděčnost občanskou poctou — vyznamenáním. Ale Válečný kříž za činnost od 5.—9. května 1945 — tedy občanskou čest nejvyšší, a 15 let žaláře za činnost od roku 1940 — 5. května 1945, spojených se ztrátou občanské cti, ne to nějak nesedí.

Že tedy Babák nedostal Válečný kříž až v roce 1947, je jasné. Že však je trestuhodné, že mohl dostat Válečný kříž v roce 1945, je také jasné. A na tuto otázku, jak se to stalo, prozatím neodpověděl nikdo. Že Svaz národní revoluce dnes již pečlivě prošetřuje a zkoumá, jak se právi v jeho odpovědi v minulém „Dnešku“, je rozumné a správné. Tento „boj s hladem po metálech“ nás naplňuje uspokojením aspoň proto, že ti, kteří tento „hlad po metálech“ už patřičně ukojili medailkami za chrabrost, za zásluhy a Válečnými kříži, najdou snad dnes již dost síly, aby těm ostatním zabránili.

„Hlas osvobozených“ ve své odpovědi zase namítá, že přece vyznamenaný Babák nebyl příslušníkem SOPV, aby se SOPV musel o případ zajímat. Metoda: co tě nepálí, nehas. Právě polištští vězni přece dobře vědí, že jako kolektiv jsme silní, jako jedinci nejsme ničím, jako jedinci padáme. Abychom vůbec však něčím byli, musí ten kolektiv být z dravý. Není to starostí nás všech, SOPV, SNR, ČsOL, Sdružení zahraničních vojáků, Sokola, ministerstev a parlamentu?

Jiří Nehnevajsa

Učitelé a ROH

V tomto týdnu se sejdou učitelé na valné schůzi Svazu zaměstnanců školství a osvěty, aby po dvou letech provedli bilanci porevolučního období své stavovské organizace. Ve Svazu jsou učitelé všech škol a s nimi i zaměstnanci školské a osvětové správy. Počtem 60.000 členů patří mezi větší svazy ROH, organizační uvědomlostí svého členstva pak jistě mezi svazy nejpřednější. Svou starou odborářskou tradici přinesli učitelé a profesori do ROH. Museli v zájmu jednoty opouštět mnohé osvědčené metody práce a nenalezli vždy dost pochopení pro zřejmou skutečnost, že učitelství není jen povolání, ale i významné poslání. Ale vývoj dává za pravdu těm, kdož varovali, aby se učitel nestal pouhým zaměstnancem a tím jen a jen odborářem.

Tradice starých učitelských a profesorských organizací vyrostla z poznání, že profesor a učitel neznamená jen učit, ale také učit se. Neřekl jim to nikdo menší, než T. G. Masaryk. Svým jedinečným způsobem vystihl podstatu celé učitelovy osobnosti. Proto v jejich organizacích býval vždy na předním místě zájmů ne zájem odborářský, ale odborný. Státní úředníci měli také své organizace, ale žádná z nich nevydala pro své členy za rok spolkový věstník a odborný časopis, které by měly dohromady 1200 stran, jako to dělaly učitelské organizace. Zájem o kulturní práci, o časopisy, o knihy byl takový, že by se bez učitelů a profesorů

stala naše země kulturní Saharou. Stačí vzpomenout jen na pohromu, která se stala, když učitelstvo v r. 1922 šlo do kulturní stávkou, aby hájilo své existenční minimum. Proto každé rokování učitelské organizace a každá resoluce z té doby se dělila na dvě části: odbornou a odborářskou.

Jakmile učitelé a profesori vstoupili do jednotné odborové organizace všeho pracujícího lidu, ztratil se z našeho veřejného života kulturní činitel prvního řádu. Šlo-li v národě a ve státě o nějaký veliký čin mravní, kulturní, sociální, politický, ozvaly se pravidelně Čs. obec sokolská, Čs. obec legionářská a Čs. obec učitelská (nebo Svaz čs. učitelstva). Nyní učitelský hlas se odmlčel. Nejsou učitelé, jsou jen zaměstnanci. Nejsou hlasem svědomí, zanikli v čistém odborářství, které se projevuje svou mocenskou vahou. Přestali být kvalitou a stali se součástí kvantity. Ještě štěstí, že učí a přitom se nepřestali učit.

Aby nebylo omylu: učitelé a profesori patří do ROH, musí tam být a šli tam bez váhání. Nemají v úmyslu opustit tuto jednotnou odborovou organizaci pracujícího lidu. Pociťte solidaritu je u nich vyvinut v míře, jejíž obdoba by se našla jen s obtížemi. Také ROH se nijak nevzpírala uznat zvláštnosti učitelského a profesorského stavu. Ale vedoucí činníci Svazu zaměstnanců školství a osvěty, kteří nastoupili po květnu 1945, nevnášeli do ÚRO pravé mínění členstva a neinformovali o něm vedení ÚRO. Jako příslušníci komunistické strany cítili se v ROH jako doma, ale nemohli vyjadřovat citění učitelského celku. Neznali ho, neboť byli opojeni vidinou ryziho odborářství.

Učitelé a profesori si nemohou naříkat, že by se jim nesplnilo mnohé základní požadavky. Zápočet vojenské přesešnosti služby, zpětné jmenování, zrušení kategorie výpomocných učitelů, zvýšení odměn za přespočetné hodiny a j. jsou velkým kladem, i když v některých věcech bylo třeba nátlaku veřejného mínění na ÚRO, aby se uskutečnily (na příklad vyrovnávací přídatky, zvýšení odměn za přespočetné hodiny a p.). Jejich ostatní bolesti jsou stejné jako bolesti všech veřejných zaměstnanců. Přece však cítí, že se s nimi nejednalo tak, aby se respektovala jejich tradice. Ne k jejich škodě osobní, ale ke škodě národního celku. Jestliže jim dřívější organizace dávala za rok 1200 stran odborného a odborového tisku, neměli z toho osobní prospěch učitelé a profesori, ale bylo to znát na kvalitě jejich práce ve škole i mimo ni. A tuto věc v ÚRO neznali a nebyli o ní informováni. Ke škodě obou stran.

A konečně by bylo vhodné, aby již samo jméno učitel se opět objevilo v názvu jejich Svazu. Aby se dal výraz změně v poměru učitelstva k ROH a opačně. Aby se učitelstvu dostalo hodné velké autonomie a přestala nedůvěra k němu, která pramenila z neznalosti, zaviněné nedostatečnou informovaností. A konečně návrat k takové organizační formě, aby se mohlo rozvinout ono učitelství, které dva roky chybělo.

Po stránce kulturní je bilance bohatá i chudá. Máme výzkumný ústav pedagogický, ale zbytečně přepolitizovaný, jak se projevilo v začátcích jeho činnosti, způsobilo trhlínu v poměru učitelstva k němu. Pedagogické fakulty splňují druhy základní požadavek starých učitelských generací, ale opět praxe zůstala velmi mnoho dlužna ideálům. Zapomnělo se na to, aby se pedagogické fakulty nestaly vyššími učitelskými ústavami. Vzdělávání učitelů škol II. a III. stupně patří nesporně na fakulty přírodovědecké a filosofické. Rozdělit vzdělání těchto dvou kategorií bylo omylem, který se musí napravit.

A konečně základní školský zákon! Vedení Svazu musí přiznat vážné taktické chyby, kterých se dopustilo při propagaci zákona. Neuskutečnil se zákon od 1. září 1947, bude to prohra Svazu zaměstnanců školství a osvěty, která může vážně ohrozit poměr učitelstva k ROH. To nedalo dost účinnou podporu, jak by se předpokládalo u věci tak důležité, jako je socialisace vzdělávání mládeže.

Učitelstvo naplnilo v prvním dvouletí největší část svého kulturního programu. Stojí s pohledem do prázdna. Proto se dívá zpět a volá po obnově starých učitelských organizací. Bude těžkým, ale nejvyšším čestným úkolem nového vedení Svazu, aby programem nové formy učitelské organizace se staly ideje, které vycházejí ze změny společenského řádu, připínají se k věčné lidským tužbám po pravdě, právu a spravedlnosti a jsou neseny na vlnách Masarykova a Benešova humanismu, demokracie a vlastenectví. Aby národní učitel a profesor věděl, kam je veden a aby i svým hlasem

mohl určovat budoucí život v osvobozené vlasti. A aby vedl svůj každodenní zápas o výchovu svěřených dětí cestami, které vytýčily generace velikánů našich dějin.

Jaroslav P. Blažek

Výchova a zase výchova

Poslanec A. Zápotocký není z těch, jehož projevy se setkávají s obecným souhlasem. A přece je nutno přivítat jednu větu z jeho nedávného článku. Napsal: »Lidé jsou v zásadě dobří«. Není to maličkost, když člověk, který v čelo ÚRO nepřišel přes NOÚZ, ale z německých koncentráků, kde viděl a prožil ponížení člověka, jaké je jen možné, napíše: »Lidé jsou v zásadě dobří«. Když se od nelidství vrací a říká: Věřím, že člověk je dobrý. To není maličkost. Ale je také mnoho lidí, kteří kudy chodí, říkají: »Lidé jsou zlí«. A ani to není maličkost. Jistě k tomu mají svoje důvody, jistě je k tomu vedly nějaké zkušenosti s lidmi.

Jsou lidé dobří? Každý, když chce vidět, najde kolem sebe mnoho dobrých lidských duší právě tak, jako najde kolem sebe mnoho špatných. Je možno věřit, že člověk přichází na svět dobrý. A je to možno také věřit, že novorozeně, které přichází bezmocné na svět, má vedle sebe neviditelný uzlíček se zlem, které vzniká pomalu do jeho duše. Už nejstarší pohádky, které si lidé vyprávěli, když ještě ani neuměli psát, líčí stálý svár dobra a zla, bohů dobra a zla.

Ale nepomohlo by jen věřit, že člověk se rodí dobrý, že teprve později stává se zlým; při tom se mnoho svádá na okolí a okolnosti. Je potřeba usilovat, aby lidé byli dobří. To znamená: výchova a zase výchova. Nepomůže víra, že lidé jsou dobří, právě tak, jako je škodlivá zlá skepse, že lidé jsou zlí. Slepá víra v dobro lidí je nesprávná právě tak, jako skepse, která je přesvědčena o zlu v lidech. Nio není hotového. Ani lidé. Mění se a mění se častěji tak rychle, že to člověk nestačí ani sledovat.

Nelze si poměr k lidem zařizovat podle víry, že jsou dobří či zlí. Budou takoví, jaká bude jejich výchova. Kdo je z kantorské rodiny, dosvědčí, že před lety, na počátku tohoto století, několik zanicených a strážlivých učitelů znamenalo pro skutečnou osvětu lidu poměrně daleko více, než svým skutečným vlivem znamenali dnes mnoho složek, které se snaží o lidovychovu. A dostanou-li posluchači vysoké školy politické a sociální do rukou některý z krejcarových časopisů z počátku tohoto století, poznají, že nesporný a veliký je technický pokrok novinářství, ale že tyto staré krejcarové časopisy výchovně, ba i agitačně působily živěji, bezprostředněji, než velká část dnešních časopisů.

Dnes více než jindy je potřeba se soustředit na výchovu lidí. Demokracie bude taková, jaký bude lid. Národní výbory a národní podniky, a jiné a jiné, budou takové, jací budou v nich lidé. Navykli jsme si příliš spoléhat na instituce a nevidíme dobře, že záleží na lidech v nich. Přepjatým stranictvím jsme si ztížili výběr i kontrolu lidí. Vybíráme lidi podle toho, jak budou »zastupovat« stranu; jsme ochotni mnohé nevidět a přehlížet, jde-li o zástupce »naší strany«. Lidé ohodí a říkají: lidé jsou zlí. A vyprávějí-li, proč k tomuto názoru dospěli, souvisí to velmi často s přepjatostí našeho stranictví.

Bez lepšího člověka nebude dobrý místní národní výbor v poslední vesnici. A bez lepšího člověka nedostaneme se znárodněním průmyslu k tomu, co chceme. Nedomnívejme se, že tohoto lepšího člověka vytvoříme jen změnou hmotného řádu. Ta byla nutná a je spravedlivá. Ale tyto pronikavé změny je potřeba doprovodit výchovou nového člověka. Ruku na srdce: je postaráno o výchovu dětí, mládeže i dospělých tak, aby byli aspoň v převážné většině vychováni k těm úkolům, které je v národní společnosti čekají? Česká vesnice žije dnes hmotně, technicky jinak než před lety. Ale jak žije kulturně? A v továrnách to často nevypadá jinak. Obory veřejné správy a veřejné činnosti, které odpovídají za školství a výchovu mladých i dospělých, by měly postoupit do popředí veřejného zájmu. V tom by se měly shodnout všechny politické strany, neboť i když je mezi nimi mnoho třech ploch, je tato obecná výchova lidu něco důležitého, co by je mělo spojoval.

V. G.

politika

K. F. K.

Stav našich myslí

Politik, který svá rozhodování činí podle nálady ulice, je buď demagog nebo třtina větrem se klátící. Politik, který by šel slepě za určitým cílem, aniž přihlížel k psychologickým účinkům, které vzbuzuje, by nebyl ani dobrý ani úspěšný politik; protože cílem onoho rozhodování o věcech obecných, o věcech nás všech, jež se nazývá politikou, je přece jen štěstí co největšího počtu členů národního společenství.

Od roku 1938 žijeme v neustálém nervovém napětí; nejprve boj o pohraničí, pak okupace se všemi svými hruzami, politickou persekucí a omezením životního standardu, s oním zoufalým hledáním kusu živobytí, s tou strašnou představou pracovního nasazení v německých továrnách, s nejistotou, zda osvobození přijde dříve, než skončí okupant všechny přípravy k našemu konci. Konec války přinesl pocit osvobození ve věci nejtěživější: v útlaku okupačním.

Od té doby prošli jsme a v důsledcích stále procházíme velkou sociální revolucí. Její hospodářské předpoklady jsme vytvořili. Zbavili jsme vlastníky kapitálových zdrojů, aby nevykořisťovali lidskou práci; očekávali jsme osvobození člověka z nesvobody duchovní, čekali jsme na obrodný proud, který pomůže omýt stopy, jež zůstaly v lidech z let, kdy učil nacismus, jak docílit násilím rychle »individuálních výsledků«; jen pomalu, příliš pomalu vyprchávala a ještě vyprchává nálada, jak vyvolávat účinný strach. Je samozřejmé, že tuto náladu nedělají politikové vedoucí; nevědí z vlastního poznání, co nacismus uměl a co v lidech zanechal; proto se nestavějí mnohdy dosti účinně proti tomu, aby si některý drobný uchvatitel moci, okouzlený okupačním vzorem, nevydupal úspěch metodami, vzdálenými představám, jež si spojujeme přece jen všichni s představou svobody, i když ukázněné a hospodářsky ovládané. Toto je thema už mnohokrát vyslovené, nikdy však nekončící.

Je jiný zdroj tísně v lidech; to je tíseň z tisícerych přeměn hospodářských vztahů. Zajisté ne všichni dovedou dohlédnout dosah a budoucí kladný přínos základních zásahů hospodářských do všech důsledků. Základní význam však dovedou postřehnout i prostí lidé. Naše hospodářské myšlení se od základu změnilo: totální válka je největším příkladem do detailů plánovaného hospodářství. Dnes už i nejprostší člověk ví, co znamená plánované rozdělení potravin, a váží si jeho velkých sociálních kladů; bez něho neměla by rodina malých a středních důchodů zaručenu výživu. (Však by bylo dobře udělat dnes tak namátkou zjištění, odkud se rekrutují odběratelé černého trhu, aby se poznalo, kde se hromadí nadměrný důchod!) Lid ve městech si dnes bedlivě všimá, kolik vymrzlo obilí, jaké jsou dešťové srážky, jaká je naděje na úrodu. Jeho pohled k nebi nezjišťuje už, zda bude v neděli hezky na výlet, ale zda pěkně poprší na vyschlou zem. I to je do jisté míry pohled sobecký: ale je to egoismus celku. Víme, že sucho znamená eventuálně hlad. Balkán je hrozivou připomínkou, co znamená ne-

úroda. Město ví, že venkovské vnitrozemí se odlidnilo do pohraničí; a vyvozuje z toho účinné důsledky ve vysílání brigád na pomoc zemědělství. Pomáhá i sobě proti výtce, že se ve městě spotřebovává příliš mnoho lidí marně; že úřady jsou předimenzovány, správa nehospodárná. To vše je v lidech, někde podvědomě, někde zcela vědomě zaznamenáno.

Ale stejně tak se posuzují výsledky národního hospodaření ve všech sektorech, které se dostaly do národního majetku revolucí. Lid ví, že továrny dříve vynášely. Ví to, protože jsme po století průmyslovou zemí; ví, že průmysl znamená pro mý šleť nové způsoby práce, že jeho konkurence na západě má pro průmysl totožné označení se slovem píše. Divá se bedlivě na výsledky tovarní práce. Nejen ve veřejné správě, i zde se ptá, kdy se začne šetřit. I z jeho chleba ujídá neschopný ředitel; z jeho kapsy jde zbytečný luxus aut nebo banketů funkcionářů v sálech, kde kdysi sedával nenáviděný kapitalista — vlastník továrny. Ptá se po výsledcích; a na mnohých místech, ne bohudík všude, vidí snědený stůl. Někde i snědený kram.

Mezinárodní napětí, z něhož se v poslední době ukazují aspoň trochu výchozí cestičky naděje, se promítá do vnitřních nejistot. A nejen politika velmocí; i jejich hospodářské tendence. Už je ve vzduchu krize ze světové nadvýroby. Ještě není vyřešena německá otázka, ale už se objevují na trzích, kam prodáváme, výrobky konkurence, provedené s důkladností, kterou Němci vždy měli v sobě. A nadto se čeká, že se tudy bude valit do Evropy eventuálně i americká průmyslová invase. Lid této země není velikášský; uvědomuje si, že obě země byly a zůstaly i za války na téže stupni průmyslového rozvoje, jestliže Němci spíše nezpomalili tempo naše; to znamená, že stále je průmyslová kapacita i zbombardovaného Německa zhruba v tom poměru k naší průmyslové kapacitě hlavních odvětví, v jakém jsme k němu poměru počtem obyvatelstva. Je stále pětkrát mocnější jako hospodářský konkurent, jakmile se jen naplno rozběhne.

A z těchto hospodářsky určených faktorů, i když jsme obnovili své hospodářství opravdu velmi slušně od chvíle, kdy Němci odešli, je tvořena střílivá úvaha o našich dnešních i budoucích možnostech. To všichni dobře víme. Jak s tím srovnat ten sektářský boj o posice, tu neústupnost v drobných otázkách samosprávy politické i hospodářské, tu hroší kůži, s kterou strany drží na důležitých místech lidi, kteří působí našemu hospodářství svou neschopností velkou škodu dnes a ještě větší pro budoucí hospodářský zápas na mezinárodním soutěžišti, jak s tím srovnat často primitivní názory, že »podnik jde sám« nebo zase ryze politická rozhodování tam, kde třeba myslet jen a jen hospodářsky? Marxismus naučil tuto generaci základní pouče: že zlepšením hospodářských poměrů lze docílit i zlepšení podmínek lidského štěstí. Nikde neobjevil K. Marx poučku o tom, že nadhodnota — a to je ono bohatství národa, které by plynulo dnes do společné pokladnice všech, ne už tedy jen podnikateli — vzniká z hospodářsky špatného, politicky vedeného rozhodování ve věcech výrobních; nikde nenapsal, že tam, kde se spotřebovává špatným hospodářstvím podstata podniku, vzniká pro jeho majitele — a to jsme dnes my všichni, stát, který tyto podniky znárodnil — naděje na nahromadění nějakých zásob pro budoucí nejistotu. Ne. Do vedení podniků vyslaly strany ve většině závodů své exponenty. Nebyla to volba podle odbornictví; ale přece jen vedení převzali lidé, i když slabší vědomostmi, kteří by měli mít nyní jediný zájem: rozhodovat podle potřeb podniku, pracovat odborně tak, jak to vyžaduje provozní zájem továrny nebo jiného národního vlastnictví; a přece vidíme, jak mnohde nitky táhá kdosi třetí, jak tito lidé jsou vykonavateli rozkazů z pozadí, rozkazů, které cílí ne k zájmům hospodářství, ale politických posic. Je toto cesta pro zemi, tak odkázanou na úspornou, kvalitní,

soutěže schopnou výrobu, jež by se udržela na světovém trhu trvale?

Ne ti, kteří byli revolucí zbaveni svých vládnoucích míst. Lid to ví. Docela prostý lid; ten ve stranách i mimo strany. Právě ten lid, jehož se všichni tak dovoláváme. Ví to, poněvadž buď dnes nebo zítra je či bude jeho krajíc menší nebo aspoň nebude větší. Není nadarmo jít si poslechnout jeho prostá slova ve chvíli, kdy není ovládnán mašinerií schůze. Král v haleně dobře věděl, proč se toulá nepoznáán podměstím svého hradu. Leckterý pekař se příštího dne koupal v koši ve vodách Vltavy.

Život a instituce

Dr Josef Heš

Soudy a soudcové

Přistupuje k tomuto temat, jsem si jako uvážlivý muž vědom toho, jak je nesnadné psát o soudech a soudcích v článku novinářském. Čině tak přece, prohlašuji předem, že to nemám jako nějakou obhajobu soudů a soudců, jejich postulatů a privilegií vzhledem k blížícímu se projednávání ústavy. Cítím však již dávno, že je nutno o soudech a soudcovském stavu, na nějž doba naložila, nakládá a bude nakládati mnoho úkolů a od kterého očekává moudré a spravedlivé zásahy do poválečných porušených poměrů soukromých, promluvíti také trochu před širší veřejností a k tomu z vlastních řad.

Přestáli jsme léta opravdu těžká a jdeme do dob níjak zvlášť pohodlných. Poměry v r. 1938, mnichovským rozhodnutím, okupací, válkou se všemi jejími zlými a nelidskými projevy, revolučními výkyvy se porušilo tolik soukromých poměrů, rozrušilo tolik dříve pevných základů a svazků, že mnoho lidí z toho stále jakoby bloudí, hledá, je duševně rozpolceno, ba i rozerváno, strádá a ohlíží se po pomoci nebo aspoň po dobré radě. Ve větších městech řady osob přicházejí proto k soudům pro porady, informace, s prosbami i hrozbami, a tak v leckterých místech je činěn na soudy a soudce takový nápor, jakého dávno nebylo. Hledá se u nich — jako u příslušného státního orgánu pro ochranu soukromých poměrů — náprava v porušených soukromých poměrech, na druhé straně však byly na ně vloženy zcela nové úkoly, nemající obdoby, jako vyřízení retribuce, restituce majetkové, rozhodčí soudy, očištné komise.

Brány retribučního soudnictví se sice uzavřely, v chodbách tribunálů nehromadí se již shluky diváků a posluchačů, a justice začíná dýchat trochu normálnějším tempem. Necht si však nikdo nemyslí, že mimořádnost práce soudů je odhyta skončenou retribuicí. Právěho míru mezi lidmi dosud není, a dosud nenastalo uklidnění života a myslí lidských. Válka a její důsledky znamenají vždycky desorganizaci a zmatenost cílů, práce, vztahů i citů, vše to se vždy přelévá do soukromého života jednotlivců a do jejich vzájemných vztahů, někde se zdvihají nejen nepravé vášně, ale vlastnosti vysloveně nemoudré až zlé, a to všechno nalézá nebo ještě svého času nalezne odezvu u soudů a soudců. I jiné věci než retribuce jsou totiž dnes velmi důležité a čekají na rychlé uspořádání. I na nich závisí nejen spokojený život a vůbec pacifikace národa. Tak zvaná civilně-právní agenda během války téměř stála, a je třeba nyní zdolat všechny ty nahromaděné věci z let válečných i poválečných. V ohledu trestního soudnictví zasáhla po revoluci velká vlna zrušování rozsudků z doby nesvobody, což znamená prakticky přezkoumání takřka všech, zejména majetkových deliktů, z celé doby okupace. Manželské spory a rozvraty vzrostly do nebývalé výše. V ohledu t. zv. soudnictví ne-

sporného, t. j. zejména poručenství a opatrovnictví, pozůstalosti a pod., zůstalo z doby okupace mnoho nevyřízeno, protože prostě vyřízení nebylo tehdy pro účastníky ani účelné. K tomu tam přibyla nyní spousta prohlašování nevěstných z doby okupace za mrtva, restituce majetkové, umořování důležitých dokumentů okupací pozbytých, ztížený dohled je nad mládeží. Soudy mládeže nemohou dosud uplatnit výchovné metody, tolik při tom potřebné!

Ať nikdo nemyslí, že tyto porušené poměry soukromé se dají léčiti nějak »úředně«, rychle a šablonovitě. Když přišli lidé, jejichž nejbližší byli persekvovali, utýráni a zlomeni, zda bylo s nimi vůbec dovoleno jednat jen studeně a bez zájmu? Věci, kde musilo být mnoho pochopeno beze slov a bez prosb, kde hovořily často jen bezmocné slzy, oči, duše a srdce? Tam netřeba slov a nutno pochopiti a vystihnouti všechno, stejně tak jako všechno, co jde, zaříditi! Zachrániti nějak majetek, děti, památky. Či když jde o prohlašování za mrtvé lidí nejbližších, ztracených takřka před očima? Anebo zase: jak zaříditi šikovně, aby poručenstva, trestní věci a j. nebyly postupovány tam, kde se jich mohlo zneužít? Kdo zhodnotí jedinou činnost našich soudů za okupace? V dobách, kdy risiko bylo nejen v rozhodnutí, ale i v samotném řízení, kdy na chybný krok se čekalo v řadách samotných některých českých lidí? Anebo zase ten nový těžký úkol v péči o děti. Bylo a jest — bohužel — pořád ještě mnoho lidí sociálně nemravných, kteří nemají smyslu pro své, jinak samozřejmě závazky sociální: ohledu k dětem, k manželce, k rodině. Okupace se svým zasazováním do práce byla některým přímo příležitostí, aby se snadno vyhnuli závazkům k výživě vlastních dětí a žen, a nejednou se to opakuje i nyní v putování mnohých kraji pohraničními po revoluci. Jak je tu těžké je sháněti a k plnění samozřejmých povinností nutiti. A jiné a jiné věci!

Netřeba se o všem rozepisovati obšírněji, bylo by účelnější, aby o tom všem a podobném promluvíli oni lidé, jichž se to dotklo. Mluvme však nyní hlavně více o soudcích samotných, a ustaňme s jakýmkoliv vypisováním zásluh. Podívejme se do budoucna, co potřebujeme.

Především — ať je to jakkoliv — nutno dbáti toho, aby stav soudců byl kvalitou a počtem takový, aby byl s to zvládnout všechny úkoly na něj vkládané, jak jakostně, tak také početně. Každý spis u soudu obsahuje totiž pravidelně nějaké porušení právo soukromé, a je v něm obvykle skryt celý těžký, veřejně nenápadný osud člověka, rodiny, manželství, dětí a vůbec: kus trudného života lidského. Každý, koho něco takového pak postihuje a hledá pomoc u soudů, pocítí velmi těžce, jaké to je, když se mu soudce nemůže věnovati důkladněji. Každý, jehož soukromé poměry byly nějak vážněji rozrušeny, chce, aby se jeho věci probíraly poctivě, ze široka a z hloubky, a přeje si také, aby se takové porušené vztahy rozbíraly i soudcem takřka s pincetou, a hlavně se šetrností, taktem a slušností. Odmyslíme-li si totiž potíže s t. zv. kverulanty, kteří používají justice občas jen k svým osobním nekálým záměrům, pak víme, že normální lidé se obvykle soudu dovolávají až v případech krajních, kdy nevidí již jiného východiska a když jim světla k dalším cestám a směrům již pohasla. Takoví lidé přicházejí pak obvykle svým rozvratem životních snah a plánů znešťastněni, v důsledku toho často krajně popudliví, roztrpčení, s myslí neklidnými anebo zase zcela skleslími. A přinášejíce před soud takřka své soukromí nejsoukromější, chtějí, aby jejich city byly šetřeny a jejich projevy hodnoceny uvážlivě.

A teď — co k tomu soudce? Jak zvládnání a pochopení toho všeho vyžaduje duševního klidu, duševní rovnováhy, taktu a šetrnosti, a nade vše jako diplomacie, chce-li proniknouti taktně do jádra věci, jež strany obvykle

skrývají, jak jen dlouho to před veřejností jde! Ale jaký je náš soudce dnes? Nejen že v poměru k předválečnému stavu a v poměru ke zvýšeným úkolům porevolučním je zatížení pracovní u každého průměrně trojnásobkem stavu předválečného, neboť stále chybí téměř 50 procent soudců proti roku 1938 při nově zvyšovaných úkolech, ale i zdravotní stav soudců je ve svém průměru dnes nevalný. Stálo by za to, aby zdravotní stav soudců byl dnes prozkoumán, a došlo by se beze sporu k překvapivým zjištěním, kolik soudců má dnes porušené srdce, žaludky, plíce, průdušky, krční orgány, nehledě k jejich téměř napořád otřesenému stavu nervovému. To se týká ovšem hlavně soudů ve velkých a větších městech, kde útok na srdce, nervy, orgány hlasové a mluvící byl v době válečné i poválečné nemalý. Ať se nikdo nedomnívá, že jsou toto pro výkonost soudů věci podružné!

Nebudeme zatím o nich mluvit šfe, všimněme si soudců dnes prozatím po jiné stránce. Jejich rozhodování zasahuje obvykle do širokých oblastí soukromého života. A kolik soudců dnes může poznati takový širší život, mimo svůj? Kolik jich má — při dnešních jejich poměrech platových, pracovních a služebních — možnost, aby se čas od času mohli vždy nakrátko uchýlit někam jinam do cizího prostředí a do požehnaní samoty, aby nepozorovaně mohli takovéto cizí prostředí trochu studovati a v soukromí o tom pak na chvíli přemýšlet a při své činnosti to zhodnotit? Vždyť přece soudce není jen k tomu, aby odsuzoval, ale především k tomu, aby spravedlivě usuzoval, posuzoval a vůbec logicky a v souhlase se životem skutečně soudil! Jak pak má spravedlivě usuzovati a souditi, když nemá možnosti — mimo kratší dovolenou, aby mohl z města a ze stejného prostředí téměř uniknouti do žádaného požehnaní samoty a vůbec možnosti podívatí se také na jiné poměry a věci? Což není v zájmu soudnictví samotného, aby soudcové se mohli čas od času také trochu zamyslet sami nad sebou, nad svou prací a nad svým postojem k onomu široce tekoucímu životu a práci? A to se také nenapraví pouhým přibíráním soudců-laiků, neboť ústřední osobou v řízení zůstane přece jen vždy soudce z povolání sám, nehledě k tomu, že i soudce-laik musí mít tytéž vlastnosti a spravedlivě citěný vztah k lidem. Kolik soudců má při své činnosti, plné konfliktů svědomí a naplněné též neustálými až hroživě znauujícími konflikty s lidmi, také možnost obíratí se trochu víc na př. sociologii, národním hospodářstvím, psychologii? Kolik jich má a při špatných platech a při pracovním přetížení mohlo najít poměr k umění výtvarnému, k hudbě, krásné literatuře? Nejde o to, aby to byla samoučelnost ve věci samé, ale všechno přece obohacuje každého člověka vnitřně, dává mu větší rozhledy a větší schopnosti usuzovací, větší znalost společenských a přírodních zákonů, větší znalost cizích a jiných prostředí, větší citlivost k lidem i věcem, které má k vyřízení svěřeny! Kolik si jich mohlo dovolit požehnaní cestování a studovního poznávání jiných pracovních method a směrů, ať už doma nebo v cizině, kolik si jich mohlo nakoupit a s klidem prostudovat dostatek i jen odborné literatury právní, kolik jich mohlo ve svém postavení společenském i úředním opravdu důstojně vystoupit, kolik se jich účastní na jiných veřejných věcech?

A přece právě jejich hlas by měl býti častěji i veřejně slyšen a uvážen. Znají totiž to, co zná — mimo advokáty — jinak málokdo: onu širokou oblast života soukromého se všemi jeho poruchami, kazy, možnostmi náprav. Ať nikdo nemyslí, že jediné život veřejný je to, který udává ráz života národa a státu. Právě porušené poměry soukromé dávají nejdříve vznik problémům veřejným, nad nimiž pak veřejná správa často marně hledá odpomoci. Oblast práva soukromého je obyčejně velmi citli-

vá miska vah života národů, a její trvalejší výkyvy pod normál mphou velmi snadno přeskočiti do oblastí práva veřejného a dáti vznik někdy až nebezpečně citlivým problémům veřejným. Takové nepřiznivé projevy nejsou často hned v překotných společenských změnách, a projevují se zprvu tajně: nechutí k práci a k životu, nezájemem na vývoji poměrů, poklesem morálky osobní i pracovní, pijanstvím, nedodržíváním osobních závazků k dětem, rodině, manželce, věřitelům a jiné mnohé. Chtěl by někdo popírat, že to ovlivňuje i život, t. zv. veřejný? Chtěl by někdo popírat, že hlasy o takovýchto zjevích je třeba vždy slyšeti včas a úsudky odborníků o tom žádati? Jak by to musilo být oblažující pro celý stát, kdyby měl své soudy a soudce vždy na výši, kdyby jich nepřetěžoval a různými zásahy sám někdy nezneklidňoval! Každý úředník státní, soudce nevyjímaje, měl by být naplněn při své práci jistým duchem reformačním, úsilím o zlepšení věcí, s nimiž a o nichž pracuje a jedná. Stálo by za to, dát jednou soudcům možnost, aby někde publikovali své zkušenosti s lidmi v oblasti práva soukromého a aby světili své návrhy na reformy společenské, zákonné a pracovní veřejnosti širší, než je jen jejich úzký odborný. Snad by to dalo ne jeden klíč k pohledu na různé poměry a věci a k jejich řešení!

Už za předmnichovské republiky nebyl stav soudnictví u nás vždy dobrý. Byli soudci — kteří, když pro přetíženi nemohli s věcí dál — řekli si prostě: rozhodnout rychle, brzy a krátce, eventuálně bez ohledu na skutečný stav věci. Však prý to správi — bude-li se kdo cítit zkrácen — instance nadřizená! To je a byl by nebezpečný pochod. Je nutno až do všech důsledků hájit zásadu, že každé, ať jakékoliv rozhodnutí, které je jen trochu vážnějšího charakteru, má se přes všechna úskalí i svým vnitřním obsahem blížit pravdě a tedy rozhodnutí spravedlivému! To ovšem znamená opět a opět věc uvážiti, přezkontrolovat, důkaz ověřovat důkazem, ale to už není často práce, to už je úmorná dřina, k níž je třeba mnoho času a mnoho vůle a k níž nikdo rád nejde a nepůjde. A tuto dřinu odstranit a dát soudům a soudcům klid a místo, které jim ve státě patří, není jediným z motivů k těmto úvahám.

dokumenty

JUDr. Kamill Resler

Sabotéri »České ligy proti bolševismu«

(Dokončení)

Podle záznamu z 5. dubna 1944. byla na úřadu „Der Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD“ porada o kárných opatřeních proti sabotérům „České ligy proti bolševismu“ za účasti SS-Standartenführera dr. Weinmanna, SS-Obersturmbannführera Wolfa a SS-Hauptsturmbannführera Zubera, která rozhodla předložit K. H. Frankovi tyto návrhy:

1. Redaktor František Kožík, bytem Praha XII., Lobkovicovo náměstí 10.

Proti Kožíkovi zařídil již SS-Sturmbannführer Wolf, že bude dilatorně projednáváno povolení jeho filmových a knižních rukopisů. Zemský úřad v Praze zatím, ovšem bez úmyslu, rozeslal na všechny okresní úřady rozhodnutí, v němž nařídil, aby Kožíkovy hry byly vyřaděny na všech jevištích včetně ochotnických. Služebná, která je dosud zaměstnána v Kožíkově domácnosti, měla by mu být odňata, protože tak zároveň bude dosaženo, že bude paní Kožíková donucena vzdát se povolání herečky, po př. je omezen, aby se starala o domácnost. Třípokojový byt, který Kožík obývá, nezdá se způsobilým pro omezení.

Frank poznamenal „inverst.“ (souhlasl).

2. Dr. Josef Křenek, předseda Synody české evangelické církve, Praha XIX., Schillerova třída 27:

Těž u Křenka je možno vzít služebnou z domácnosti, protože manželství je bezdětné. Třípokojový byt jeví se pro omezení nezpůsobilým. Jako o politickém kárném prostředku uvažováno proti Křenkovi i proti dalšímu Lomozovi buď o zmenšení přídělů kongruy prostřednictvím ministerstva školství nebo o donucení obou církví (české evangelické a českomoravské), nátlakem z ministerstva školství k volbě nových předsedů synody, o tom však bude opatřen ještě prostřednictvím DdS posudek tajné státní policie.

Frank si poznamenal: „Die fehlenden Ermittlungen sofort durchführen u. Bericht an mich“ (Scházající vyšetření ihned provést a zprávu mně).

3. Jan Lomoz, vedoucí diecése českomoravské církve, bytem Praha VII., Strossmayerova třída č. 3:

Dvoupokojový byt je pro zabavení nezpůsobilý, protože Lomoz a jeho manželka jsou často nemocní. Dvacetiletá osvojená dcera nehodí se k zařazení do práce pro plicní chorobu. Lomoz ve svých životních zvyklostech a zevních životních poměrech neposkytuje opěrné body pro kárné opatření. O politických opatřeních proti církvi, kterou představuje, bude, jako u Křenka, opatřen ještě posudek tajné státní policie.

4. Dr. Jaroslav Mellan, právní zástupce, bytem Praha VI., Vlašimské nábřeží 46:

Mellan je jako vášnivý lovec svou nemocí sice z výkonu lovu vyřazen. Má však být pro všechnu budoucnost pro něho vysloven zákaz loveckého listu. P. K. W., P. D. 2494, jehož používá, bude mu ovšem nutno ponechat, protože je neschopen rhuže a bez vozu se nemůže dostat do kanceláře. Těž odnětí služebné nezdá se vhodným, protože Mellan velmi potřebuje ošetření. Mellan může však ve vile, kterou obývá, odstoupit některé místnosti mladým českým manželům. Přesné poměry u obyvatel místností budou ještě vyšetřeny. Dále má prý Mellan mimo Prahu více pozemků, které podle okolností mohly byt zabaveny pro říšské účely. Také o tom budou ještě provedena vyšetření.

5. Universitní profesor dr. Josef Peřnář, bytem Praha II., Spálená ulice 10:

Oba Peřnářovi synové jsou již zařazení do práce, starší ve Zlíně jako lékař, mladší v oboru pracovního zařazení v M. N. Od návrhu na odnětí ordinariátu a přeložení Peřnáře jako profesora do výslužby je třeba upustit, protože by takovými opatřeními byl Peřnář sotva osobně citelně dotčen a stal by se jen národním hrdinou. Daleko citelněji byl by asi Peřnář postižen odnětím jak služebné, tak kuchařky, zaměstnané v jeho domácnosti. O omezovacích opatřeních v jeho čtyřpokojovém bytě nebylo uvažováno. Peřnář má prý však u Benešova vilu, která by se hodila k zabavení pro KLV (Kinderlandverschickung), nebo pro náletem postiženou rodinu s četnými dětmi. O tom budou ještě provedena podrobná vyšetření.

6. Universitní profesor dr. Arnold Jirásek:

Opětne přezkoumání Jiráskova případu dalo výsledky, že proti Jiráskovi nejsou možnosti útoku, protože skutková podstata sabotáže Ligy je u něho příliš málo zřetelně vyjádřena. Jirásek nebyl od Ligy vůbec nikdy úředně vyzván k přistoupení, vyhledal ho jen český novinář na vlastní pěst a mluvil s ním o Lize.

7. Prof. Jan Zahradníček, bytem Praha II., Maltézské náměstí 497:

Tři děti Z. jsou zařazené do práce. Jako opatření proti Z. je navrženo: odnětí obou služebných a omezení osmipokojového bytu, při čemž ještě bude zjištěno, kolik místností z tohoto osmipokojového bytu zabírá lékařská praxe. Kromě toho má prý Z. v Říčanech u Prahy vilu, která by se hodila k zabavení pro KLV, nebo pro rodiny, poškozené náletem.

8. Ministr v. v. Čipera:

V důsledku posláním Čipera pro výzbrojní objednávky a jeho osobního blízkého spojení k vysoce postaveným osobnostem říšského zbrojního hospodářství má případ Č. zvlášť choulostivou povahu. Odebrání loveckého listu, po př. lovecké hodnosti mělo by patřit v důsledku velkého počtu zakročení německých osobností pro Č. Opatření, jako omezení obyvatelického prostoru, odnětí služebnictva, zdají se u muže jako Č. a při jeho možnostech ve Zlíně rovněž iluzorní. Citelným opatřením by pro Č. bylo uvalení vnučené správy na jeho statek Bychory u Kolína, protože na něm velmi lpi. Č. koupil tento statek v roce 1938 od houslového virtuosa Kubelíka. O vnuce-

né správě na tomto statku bylo již jednou uvažováno, bylo však od ní upuštěno, protože Č. prý osobně investoval dva miliony korun. Statek má výměru 615 ha. Z toho je 415 ha lesů. K statku patří cihelna ve Vrutici u Kolína.

9. Dr. Jaroslav Kratochvíl, ministr v. v., Praha I., Staroměstské náměstí 17:

Těž K. poskytuje málo možností k útoku pro omezovací opatření. Obývá jen dvoupokojový byt... Nynější zaměstnání v povolání K. je ovšem poněkud neprůhledné. Je jisté, že je správním radou firmy „Carbonia“, obchodní akciová společnost v Praze II., Jungmannova ulice 1. Dále je prý členem správní rady dalších společností v uhelném oboru. Vyřazení K. z jeho místa správního rady zdá se slibovati málo výsledku, protože se mu s jeho rozsáhlými hospodářskými styky snadno zdaří opatřit si nová místa ve správních radách. Bylo by uvážiti, zda K., který je ještě poměrně mlád (43 roky), nehodí se pro časově omezené, ale skutečně vážné a ostré zařazení do práce.

Na první stranu záznamu napsal Frank v záhlaví: „Nun sofort durchführen!“ F 13/4 (nyní ihned provést).

„Der Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD“ 21. dubna 1944 s j. č. III hlásí: „Šéfu ministerského úřadu německého státního ministra pro Čechy a Moravu SS-Standartenführerovi, ministerskému radovi dr. Glesovi“:

I. Vyšetření mělo tyto výsledky:

Právní zástupce dr. Mellan nemá pozemky mimo Prahu. Vila, kterou obývá v Praze VI., Lažnovského nábřeží 46, patří jeho tchyni Macháčkové. Dům poskytuje však přece možnost ubytovat dodatečně českou rodinu. V přízemí je pět pokojů, v nichž jsou umístěny jen kanceláře Mellanovy. V bytě v I. poschodí, který se skládá ze 4 pokojů a kuchyně, bydlí dr. Mellan s manželkou. Byt ve II. poschodí, který se skládá ze 3 pokojů a kuchyně, obývá tchyně Mellanova a paní Kallinová.

Universitní profesor dr. Josef Peřnář měl před lety vilu mimo Prahu, která mu dnes však nepatří.

Dům prof. Zahradníčka v Praze III., Maltézské náměstí 7, poskytuje také možnost, umístit v některém poschodí českou rodinu. V přízemí je ordinace, 2 čekárny a kancelář. I. a II. poschodí vždy se 4 pokojů a 1 kuchyní obývá Z. se svou manželkou sám. Ve třech pokojích ve III. poschodí bydlí prý dva domnělí schovanci a služebná. (Z. nemá, jak posledně zjištěno, 2 služebné, má jen 1 služebnou a jednu posluhovačku, která bydlí mimo dům.) V Říčanech u Prahy má Z. velkou vilu (číslo domu 368), která je v dobrém stavebním stavu a v nejvyšší příznivé poloze.

Bývalý ministr dr. Kratochvíl je úřadujícím správním radou u firmy „Carbonia“ v Praze II., Jungmannova třída 1 a poradcem pro uhelné otázky u Živnostenské banky. Jiné správní radovství nemá.

II. V jednotlivostech jsou rozvržena proti „sabotérům II. gy“ tato opatření:

1. Redaktor František Kožík, Praha XXI., Lobkoviccké náměstí 10,

a) dilatorní projednávání povolení jeho filmových a knižních rukopisů. (Zařídil již SS-Sturmbannführer Wolf.)

b) Pokyn zemského úřadu Praha, aby jeho hry byly vzaty s jeviště (již zařizeno).

c) Odnětí služebné, zaměstnané v K. domácnosti, protože manželství je bezdětné.

2. Dr. Josef Křenek, předseda synody české evangelické církve, Praha XIX., Schillerova ul. 27,

a) odnětí služebné, zaměstnané v domácnosti, protože manželství je bezdětné,

b) obeslání zástupce Křenkova v jeho úřadě předsedy synodu české evangelické církve k zpravodajům ministerstva školství, kde mu bez udání důvodů bude řečeno, že K. jako předseda synodu nemá již ministrovy důvěry a že se má jako politicky nevhodný vzdát svého úřadu,

c) přeložení K. z Prahy do některé velmi katolické končiny.

3. Jan Lomoz, správce diecése českomoravské církve, bytem Praha VII., Strossmayerova tř. 3,

a) obeslání zástupce L. v jeho úřadě správce diecése k zpravodajům ministerstva školství a oznámení, že L. nemá již ministrovy důvěry, je politicky nevhodný a má odejít,

b) přeložení L. z Prahy do některé velmi katolické končiny.

4. Dr. Jaroslav Mellan, právní zástupce, bytem Praha VI., Vlašimské nábřeží 46,

a) trvalé odnětí loveckého listu pro Mellana. (Bude zařizeno odsud.)

b) Obeslání tchyně Mellanovy, paní Macháčkové, na bytový úřad v Praze a výzva, aby ve vile, již obývá, uvolnila 2 pokoje a kuchyni pro české manžely.

5. Universitní profesor Dr. Josef Peřínář, bytem Praha II, Spálená ulice 10,

- a) odnětí služebné,
- b) odnětí kuchařky, zaměstnané v domácnosti.

6. Universitní profesor Dr. Arnold Jirásek: Není úmyslu učiniti opatření.

7. Prof. Jan Zahradníček, bytem Praha III, Maltézská nám. 497,

- a) odnětí služebné,
- b) obeslání Z. na bytový úřad a výzva, aby uvolnil poschodí domu, který obývá, pro mladé české manžele,
- c) zabavení vily Z. v Říčanech 368 pro poškozené náletem nebo pro účely KLV.

8. Ministr v. v. Dominik Čipera, a) uvalení nucené správy na statek Bychory u Kolína. (Po případě na cihelnu Vrúťce u Kolína.)

9. Dr. Jaroslav Kratochvíl, ministr v. v., Praha I, Staroměstské nám. 17,

a) vyřádní Kr. z poradcovství pro uhelné otázky u Živnostenské banky,

b) pokyn SS-Obergruppenführera dr. Adolfovi, aby vydal zákaz, že Kr., kromě místa správního rady u firmy Carbonia, které mu má zůstat, nesmí přijmout placená místa ve správních radách,

c) přechodné odevzdání Kr. do časově omezeného, jeho osobě přiměřeného, ostrého pracovního zařazení.

Státní ministerstvo 6. června 1941 s jč IV B—4—1 b/44 g odesláno pánům Dennlerovi, Heclovi, v. Watterovi, Knoopovi, Bertschovi, Fischerovi a Adolfovi úhrnem 11 dopisů, jimiž nařídilo provedení navrhovaných opatření s doložením, že ani úřední místa jim podřízená ani postížení rozhodně nesmějí zvěděti, na čí podnět k opatřením došlo a že zmínění pověřenci mají bděti nad tím, aby do odnětých místností dosazení nájemníci skutečně v nich bydleli.

13. června 1944 hlásí Abtellingungsleiter V. s jč V 1031/44 šéfu ministerského úřadu o dr. Kratochvíli, že „státní ministr projevil souhlas s tím, aby jmenovaný byl zaměstnán po půl roku v některém německém podniku Protektorátu pod přísným dohledem — manuálními pracemi“. Od úvazku na ostatním říšském území má na návrh podepsaného býti upuštěno, aby služební zaměstnání v jiné části říše nebylo považováno jako diskriminace. Jestliže se postížený v době půl roku nějak proviní, má ztratit své požitky z poradcovské smlouvy s Carbonií a své tantiemy jako správní rada Carbonie. Poradce pro uhelné otázky u Živnostenské banky není; je tím míněna nepochybně věc Carbonie.

Podřízená místa hlásí:

26. června 1944 „Dům v Říčanech 368 je již používán od 13. března 1944 jako KLV-Lager pro mladé dívky“.

29. června 1944 „nucená správa podniku dr. (!) Čipery v Bychorech u Kolína zřízena 15. června 1944“.

Abteilung III. — Heckel — hlásí dopisem z 11. července 1944 s j. č. 52/44 g vedoucímu ministerského úřadu dr. Giesovi:

„Věc Správce diecéze Lomoz a starší synody dr. Křenek.“

Týče se: dopisu ze 6. června 1944 St. H. IV. B-4-1/44 g. Oběma shora jmenovaným duchovním bylo potřebné vhodným způsobem oznámeno a udělena lhůta do 10. července.

Nyní prohlásil:

a) Lomoz, že se k 10. červenci 1944 vzdá úřadu vedoucího pražské diecéze českomoravské církve a že od této doby nebude vykonávat ani v Praze, ani v jejím bližším okolí služby Boží, ani jiné duchovní úkony;

b) dr. Křenek, že se k 10. červenci 1944 vzdává svého úřadu staršího synody evangelické české bratrské církve a své kazatelské činnosti v Praze a v jejím nejbližším okolí.

K tomu, bych nařídil přeložení obou duchovních do katolické krajiny, nemám právní podklad. Kdyby bylo odstranění jmenovaných z Prahy nutné, bylo by je podle mého názoru lze dosáhnouti jen zákazem pobytu v Praze, který by vyslovila tajná státní policie s příkazem pobytu v určitém místě.“

K. H. Frank na tomto dopise poděkoval zelenou tužkou dvakrát jméno dr. Giese, přičinil k tomu otázkou a značku „f11/MI“, vytykáje tak nepochybně, že Heckel měl zprávu nadepsati přímo jemu.

Abteilung III. — Heckel — hlásí dopisem z 20. října 1944 j. č. 52/44 g vedoucímu ministerského úřadu dr. Giesovi:

„Věc: Správce diecéze Lomoz a starší synody dr. Křenek.“

Týče se: dopisu ze 6. června 1944 St. M. IV. 1/44 g.

Dodatkem ke své zprávě z 11. července 1944, číslo nahoře činim oznámení, že tajná státní policie telefonicky oznámila, že Lomoz od 11. července 1944 vykonává úřad tajemníka pražské diecéze českomoravské církve.

Prosím o zprávu, zda je proti Lomozovi znovu něco zakříditi“.

K. H. Frank připsal „BsD einsperren! F 27/10“ (Velitel bezpečnostní policie, zavřít! F 27/10).

Dopisem 1. listopadu 1944 oznámil nepodepsaný SS-Standartenführer SS-Standartenführerovi Weinmannovi, „že bývalý správce diecéze českomoravské církve Jan Lomoz... má být vzat do ochranné vazby“ a žádá, aby Weinmann nařízení provedl a aby výkon hlásil přímo K. H. Frankovi.

Tím spis německého státního ministra pro Čechy a Moravu o „sabotérech České ligy proti bolševismu“ končí.

Jak je z Leitgebova záznamu z 25. ledna 1944 zřejmo, dostal se PhDr. František Widimský do seznamu mužů, jmenovaných do výboru České ligy proti bolševismu jako „bývalý tajemník olympijského výboru“. Tu je nápadné, proč si přípravný výbor České ligy proti bolševismu, t. j. Karel Werner, vybral tajemníka, ač by byl jistě vhodnější osobností předseda Čs. olympijského výboru univ. prof. MUDr. Josef Gruss. PhDr. Widimský se vypuzení Němců hlásil svému nadřízenému úřadu, že si v minist. lidové osvěty vyšetřil, že dal popud k jeho jmenování do České ligy proti bolševismu Jiří Zavřel, veslařský závodník, který tak odplatil pohanu, kterou mu způsobil PhDr. Widimský návrhem na jeho vyloučení ze „Svazu veslařů RCS“ pro hrubé porušení kázně, jehož se Zavřel dopustil tím, že v Luzernu ve Švýcařích bezdůvodně nenastoupil k závodů.

Za tisku tohoto článku dostaly se jeho pisatelé nahodile do rukou doklady o tom, jak německé úřady provedly opatření, které se týkalo JUDr. Kratochvíla do práce:

Arbeitsamt in Budweis — Úřad práce v Budějovicích (dnes již zase Českých Budějovicích), příkazovacím výměrem z 26. června 1944 č. 5552.8/44-Rs podle vládního nařízení č. 154/42 Sb., zařadil JUDr. Kratochvíla do práce u fy Leichtbau, G. m. b. H. in Budweis. V jeho pracovní knížce z 12. července 1944 č. 536.770/801, je uvedeno toto:

Dosavadní děletrvající zaměstnání

1934—1940 náměstek ředitele,

1940—1942 ministr,

1942—1944 uhelný poradce,

Fa Leichtbau, Budějovice, dělník od 1944 — dos. (dosud)

K. H. Frankovi se nepodařilo uskutečnit u JUDr. Kratochvíla „přiměřené, ostré pracovní zařazení“ na půl roku, jak zamýšlel; opatřil mu je jen na šest týdnů; podle spisů německých úřadů a soudů gestapo, představované vyšším úředníkem Fuchsem, zatklo JUDr. Kratochvíla v Českých Budějovicích pro podezření z velezrady na německé říši. Ještě téhož dne byl ve vazbě gestapa na Pankráci, odkud ho osvobodilo 5. května 1945 pražské povstání.

Tyto podrobnosti doplňují obraz, získaný ze spisů německého státního ministra pro Čechy a Moravu:

Jeho obsah je důležitým pramenem pro posouzení poměrů, za jakých tehdy český národ žil a jak čeští lidé, které jejich životní poslání, úřad nebo i pouhá spolková činnost, naprosto vzdálená politice, stavěla ve veřejnosti do popředí, mohli čelit vydirání německých uchvatitelů, aby dopustili zneužití svého jména pro účely německé propagandy. Je svrchovaně zajímavé pozorovat, jaké stanovisko zaujali k nátlaku, aby vstoupili do výboru České ligy proti bolševismu.

PhDr. Miloslav Hýsek, jehož Leitgeb označil jako hlavního sabotéra první schůze přípravného výboru, a doc. dr. Tomáš Krejčí, spoluvinník na tomto činu, v druhé schůzi, když Leitgeb pronesl svou útočnou pohružku vůči českému národu pro případ, že budou svou sabotáž a projev nepřátelství vůči říši opakovat, v hrůze před nebezpečím nedozírných škod pro celý národ a své osobní odpovědnosti za tyto škody vůči všem, které by byly následky německé odvety za jejich čin postihy, prohlášení podepsal. Proto je Němci dále jako sabotéry nepronásledovali.

Prof. dr. Max Švabinský, prof. PhDr. Šusta a prof. MUDr. Josef Peřínář a JUDr. Jaroslav Mellan snažili se projev svého odporu zmírniti běžnou společenskou omluvou. František Kožík pokusil se vyjednávat a když to nevedlo k cíli, do schůze bez omluvy nepřišel. Prof. MUDr. Jirásek a Dominik Čipera

otázky a odpovědi

Řekněme si pravdu

O československom pomere v rámci obojstranných charakterových daností. O národnostnej hypochondrii, ktorá si vždycky v taký čas a na také miesto vsugeruje bolesť, ako sa jej to hodí a politicky rentuje. Neprekvapuje, že práve dneska sa za miesto nemocné ba už zhnisané vyhlasuje Slovensko. Termín ústavného ustálenia pomeru oboch národov sa kráti — fingovaná choroba by tu vyniesla pekné mocenské nemocenské. Hypochondrii sú však až trápne priezrační. Neide im totiž nikdy o skutočné liečenie, ale o pseudodobornícke široké rozbabrávanie vymyslených útrap.

Sú dve základné názorové hľadiska: záporné a kladné. Klasická skienica poloprázdna a poloplná. Výber je otázka vkusu a dobrej vôle. My sme zatiaľ v diferenciách československých hľadali stále chladnokrvne prvky, ktoré by sa daly konštruktívne použiť. Vysvetľovali sme vecne svoje stanoviská — uznávali sme objektívne oprávnené vyčítky a snažili sme sa vo vlastných radoch, na vlastných fórach zamedziť ich príčinám. Smerovali sme k tomu, aby sa anomálie, vzniklé z revolučného chaosu, postupne a bezbolestne odstránili. Ani najzľčovitejšie výpady nás nepresvedčia, že sme nekonali správne a nestrhnú nás k hysterickým prejavom. Chceme však názorne dokázať, ako možno narábať s faktom — poctivo i demagogicky.

Niet činu tak ušľachtilého, aby ho nebolo možno degradovať zámerným slovným rutinérstvom, t. j. výlučným vyzdvihnutím motívov ethicky nižších. Pražskú revolúciu aspoň tak ako slovenské povstanie, pretože ide o hnutie široké, masové, kde nie je možné kontrolovať osobitě pohnútky každého jednotlivca. Táto skutočnosť je pre nás jasná a oddiskutovaná, a jej zámerné zneužitie považujeme za nezodpovedné a mravne neúnosné. Nemáme teda rovnú základňu, na ktorej by bolo jedine dôstojné zapodievať sa bezmocným osočovaním značky vu. (Článok v Dnesku »Povzeme si pravdu«.) Je možné však reagovať aj inak, rovnocenne zmienennej značke. Je možné malicherne rozpiplávať charakterový kal, ktorý u národa českého, zotročenejšieho a poníženejšieho, musel byť úmerne hustejší. Aké hodnoty by to však prinieslo nášmu spoločenstvu, keby sme z nectných jednotlivostí vyvádzali generálne uzávery? Keby sme český národný charakter chceli zobrazit, povedzme, národným výborom v malom mestečku, ktorý v revolučných dňoch oslavoval vlasovca, pretože sa chválil sadistickými vraždami 45 Nemcov, a keď bolo úradne oznámené, že vlasovec nie je deviza, strčil ho do temnice? Alebo babičkou, ktorá po všetkých neistých dňoch revolúcie vyzývala Rusov — osloboditeľov a sľubovala hostiny a pri ich skutočnom príchode starostlivo ukryla napečené buchty? Dedukovať z toho na spôsob pana »vu« pravú tvár, alebo si radšej všimnúť takých, čo si podržali i v najväčšom tlaku ľudské proporcie?

Pojďme však ďalej. Písal sa rok 1945. Koncom marca, sviatok Jozefa. Dňo po povstaní a tesne pred revolúciou. Západočeské mestečko korporatívne a s kapelou gratulovalo svojmu blokajtrovi, s opakovaným hromadným uisťovaním, že sa ho po zmene režimu zastane. Je už detail, že sa ho nielen nezastalo, ale na jeho týraní dokazovalo národnú spolačnosť. Postaviť to proti úvahám dotyčného »vu« o základní slovenského povstania? A vyvodit z toho slovesnými zvratmi premisu notorickej kolaborácie en gros, pokiaľ sa len dalo? Poznáva sa anonym v zrkadle demagógie?

Tak možno ísť bez námahy ďalej. Na príklad, k židovskej otázke. Pre zmenu v Čechách. V nútrozemí. Antifašista, žena židovka. Obidvaja boli po celú vojnu v koncentráku. Z koncentráku rovno do zaistenia NV, aby im dav neublížil. Zbytky imania rozbité a rozkradnuté. — Iný prípad. Nočný vlak. Temno, krátene jadrnými nádvakami na Židov. Za svítania pochybnosti o fyziognómii spulcestujúcich, ktorí mlčali. Rozpačité ospravedlňovanie. — Povedal mi český spisovateľ žid: »Nemôžem vstúpiť do strany z lásky k strane. Keď niečo urobí Čech, urobil to pán Vodička, keď si tak isto počína Kohn, je to židovská provokácia.« — Mám pokračovať štylom značky vu? Konštatovať neomylné, že je také Česko, lebo tu a tam povedal niektorý Čech svoj osobný názor, zachoval sa podľa osobných charakterových predpokladov proti oficiálnym konvenciám?

odmietli s vecným odôvodnením, opreným o pomery v jejich povolání. JUDr Widimský se marně pokusil o věcné odůvodnění svého odporu ke členství ve výboru, podrobil se vydrátání s temnou zlobou a svým dalším chováním projevili proti němu své opovržení. JUDr Jaroslav Kratochvíl odmítl odhodlaně a rázně odůvodnit své stanovisko věcnou a dokonale logickou politickou úvahou, jejíž správnost nebylo lze vyvrátit. Němci ovšem nestáli o věcné a rozumné stanovisko, potřebovali sluhý, kteří bez odmluvy poslechnou. ThDr Krěnek a biskup Lomoz statečně odmítli s prostým poukazem na své postavení ve svých církvích.

Prof. MUDr Zahradníček nedbal ani o společenský způsob, ani se neohlížel po důvodech, hrdě projevili svůj osobní odpor, poukázal na to, že jako český lékař a člen Lékařské komory stojí ve stejné řadě jako jeho druhové v povolání, že půjde jen s nimi společně a ani o krok dál, než tento jeho stavovský sbor a na všechny jednotlivé požadavky odpovídal tvrdě česky „Ne!“ a s chlaspkou příměstí připojil nepřijemnou zmínku o otevřených vysokých škol.

Jak jemné odstíny jsou v projevech těchto českých mužů, které označili Němci za „sabotéry České ligy proti bolševismu“ bez zřetele k tomu, že se slušně omluvili nebo že své odmítavé stanovisko věcné odůvodnili nebo vysvětlili.

Německý postup proti nim byl vyvozen ze zásady, že 1. příslušník národa, ovládaného mocí německé říše, byl povinen podporovat snahy, které kterýkoliv soukromník vyvinul v zájmu říše, i když předstíral, že tyto snahy jsou dobrovolné, jen když ze zaměření takové snahy vyplývalo, že na ní říše má nebo může mít zájem.

2. Příslušník takového národa, který odepřel takové snahy podporovat, byť proto měl vážné osobní nebo věcné důvody, musí být postižen hmotnou nebo osobní újmu vlastní nebo svých blízkých, aniž by zvěděl, proč byl takto postižen.

Byla by chyba, kdyby tyto důležité poučky pro řízení státních záležitostí a vynikající počiny nacistického státnického umění, které z nich K. H. Frank a jeho podřízení vyvodili proti sabotérům České ligy proti bolševismu, upadly v zapomnění, i když je značně pochybné, že by se našli státníci, kteří by jich chtěli ještě použít. Stanovisko JUDr Josefa Klimenta, který vůči zřejmému přísluhovači Němců Karlu Wernerovi vyjádřil poctivě, že sabotéři České ligy proti bolševismu za odmítnutí součinnosti a nevážnost k vyzvání kanceláře t. zv. státního prezidenta pravděpodobně nebudou pronásledováni, jest jistě zcela ojedinelým zjevem.

Sabotéři „České ligy proti bolševismu“: univ. prof. PhDr Miloslav Hýsek, doc. JUDr Tomáš Krejčí, akad. malíř dr. Max Švabinský, univ. prof. PhDr Josef Šusta, univ. prof. MUDr Josef Peňaf, předseda spolku „České feriální osady“, advokát JUDr Jaroslav Mellan, spisovatel František Kožík se svou manželkou herečkou Zdeňkou Švábíkovou, univ. prof. MUDr Arnold Jirásek, vrchní ředitel firmy Baťa, tak zv. ministr Dominik Čipera, sekční rada ministerstva vnitra a tajemník olympijského výboru prof. PhDr František Widimský, bývalý tak zv. ministr JUDr Jaroslav Kratochvíl, předseda synody české evangelické bratrské církve ThDr Josef Krěnek, biskup českomoravské církve Jan Lomoz, univ. prof. MUDr Jan Zahradníček. 15 českých mužů a jedna žena, vešmě přislušníci české inteligence, vystavení pozornosti na předních místech veřejného života, projevili jasně svůj odpor proti tomu, aby Němci zneužili českých jmen proti Sovětskému svazu, nepodlehli úpornému nátlaku, který na ně K. H. Frank a Adolf Leitgeb ze zákulisí za pomoci českých přísluhovačů Karla Wernera a Emanuela Moravce vykonávali a vystavili se nepřizní bezohledných uchvatitelů, ač měli z podzimu 1939, z období po Heydrichově smrti v roce 1942 a z četných případů z dalších let zkušenost, kam až Němci dovedou ve své zaslíbenosti zajít. Není zcela vyloučeno, že tehdy, začátkem roku 1944, bylo k stanovisku, které oněch patnáct mužů a jedna žena zaujali, přece jen třeba kus povahové pevnosti a osobní statečnosti.

Pan JUDr František Widimský oznámil pisateli tohoto článku, že se — kromě schůze výboru „České ligy proti bolševismu“ 23. května 1944 v „Presseklubu“ nezúčastnil žádné další schůze ani jiné činnosti ligy a že — když začátkem roku 1945 uveřejnila seznam členů svého „čestného výboru“, poslal jí prostřednictvím svého právního zástupce JUDr Jiřího Motějšky dopis z 27. ledna 1945 tohoto znění: „Dovolují si Vám oznámit, že vzhledem k tomu, že Čs. olympijský výbor v důsledku změněných státoprávních poměrů přestal již od května r. 1943 právně existovat, pokládám jmenování v čestném výboru ČLPB za bezpředmětné“.

Každý profesionálny záškodník česko-slovenského pomeru by si mohol nenatene vo voľnom výbere navýberať autentických príhod a naservirovať ich patrične svojim vďačným konzumentom, ako by práve potreboval. Predstavme si, že fakt, ako sa Praha bavila v prvý mierový sylvester pod dekoráciou z dubového listia a tancovala foxtrott na Horst-Wessel, by sa mal slovenskej verejnosti vysvetľovať ako latentné germanofilstvo. Bolo by to nemožné? Logicky iste, demagogicky vôbec nie. Demagog by to nezabudol komentovať ako národnú vlažnosť, zaútočil by na sentiment a národnostné predsudky. Nepochybujeme, že by našiel svoje odôvodnenie. Ale — ide nám o toto? Ide nám o sporník nerestí za každú cenu, alebo o to, aby národy nášho štátu videli v sebe prijateľného druhu, ktorý má síce svoje chyby, ale s ktorým je možno, ak sa práve kľúčovite a bezohľadne nepridržíme výsad svojho preexponovaného egoizmu, radostne tvoriť hospodársky silný a prosperujúci štát?

V záujme toho sme už kde čo prehltli. V záujme toho sme prešli nad mnohými neprístupnosťami, v predpoklade, že existujú rozumné dôvody, že nevymrela zdravá súdnosť a pokojná, rozvážna výmena názorov, kde neprevládajú fanatismus a gestikulačná prudkosť, ale pádny, prijateľný argument. Zdá sa, že neprevládajú. A tak sa možno len pýtať: uvedomuje si česká verejnosť, čo by znamenal pre jednotu štátu analogický postup so strany slovenskej? Má predstavu o tom, aké nedozierne škody v súžití by spôsobilo, keby aj Slováci začali úmyselne vyhľadávať výhradne iba rubež českého života a povahy? Podozriavosť, nedôvera, neznalosť, paušálny titul zradca — tieto symptomy majú v psychiatrickom slovníku svoj odborný výraz — shoduje sa s úrovňou vyspelého a uvedomelého občana, reagovať na to v tých istých rovinách, najprimitívnejším spôsobom, pudo-ve a citove?

Bolo by celkom lacné poukazovať na to, že národ ladený na celý čiare protislovensky nemá dost dobrý predpoklad, aby vyčítal Slovákom eventuálne ladenie protičeské. Poznatky o rezonancii sú všeobecné. Tón bol udaný. Recept doterajších jadičov: hrst holých faktov, patrične pristráňnutých, s príslušným komentárom, v jednostrannom osvetlení. Aplikujeme túto metódu na prípad Olovi, kde úrady povýšenecky odmietajú jednať so Slovákmi bez tľmočníka. Aplikujeme ju na okrádanie slovenských robotníkov na potravinových listkoch. Pokúsime sa nastoliť podľa jej meradiel problém reštaurácii a vinárni, kde sa pravdepodobne za slovenskú reč platí zvláštny príplatok — no dobre, ale k čomu to vedie? A kde je tu novinárska objektivita, ktorá ide až na koreň vecí a nemieša si ani väčší počet jednotlivcov s celkom? Keby sa počítalo, koľko ráz a z akých úst možno počuť v Čechách slová, ktoré jazyk novinársky klasifikuje ako typicky reakčné, mali by sme okamžite o fiktívnu rezerváciu fašizmu viacej. A výsledok? Toto potrebujeme?

Značka v u sa nemožno vážne zapodievať. V odpovedi stratila nervy a zvyšok logiky. Ide nám však o človeka, poctivého, čestného českého človeka, aby dokázal svoju zdravú kritičnosť, aby rozpoznal pravdu od demagógie a spontánne protestoval proti jednostrannej a jednosmernej novinárskej strave. Aby si uvedomil, že sa republika nebuduje a neupravuje hypochondrickými záchvatmi, ale zdravými, za každú cenu zdravými a svornými rukami.

Katka Hrabovská

Vážená redakcia!

Váš časopis často poukazuje na nesprávne zjavy nášho verejného života. Niekedy zaraža istá nedôslednosť, s akou sa čitateľ stretne na stránkach »Dneška«. Napríklad: v jednom čísle p. F. Peroutka udelil p. Barešovi školskú lekciu novinárskej slušnosti s výpočtom serie jeho polemických necností. Ale už v najbližšom čísle »Dneška« sa zjaví článok, ktorý je výsmechom práve toho, čím argumentuje p. F. Peroutka. Sú azda iné meradiá pri posudzovaní slušnosti politických protivníkov a iné, keď ide o vlastných interných spolupracovníkov?

Idete o toto: v 7. č. »Dneška« značka -vu- má článok »Rekneme si pravdu«. Pisateľ v trojsl'povom hnapise nenášiel nič prijateľného na dnešnej tvári Slovenska. To vie každý, kto si prečíta jeho výtvor zle a jedu. Ale v 9. č. »Dneška« zn. -vu- už píše: »...na nejednom mieste priznávaly (t. j. reportérské poznámky zn. -vu- zo 7. čísla) Slová-

kém klady, priznávaly i určitou snahu po vyrovnání a urovnání dnešních neshod mezi námi a Slováký.«

So sebazaprením som tri razy za sebou pozorne prečítal článok »Rekneme si pravdu« zo 7. čísla. Zistil som, že článok má 176 viet. Z týchto stosedemdesiatichšiestich viet môže sa zn. -vu- bez nebezpečenstva prepadnúť sa od hanby — odvolávať na jedinú vetu, kde hovorí o kladoch Slovenska: »Na Slovensku majú prekrásna nádraží.« Nič viac. Ostatných 166 viet predstavuje kulminálny bod rabulistiky protislovenských útokov v českej tlači. Vyzývam verejne p. Vu, aby citoval zo svojho článku »Rekneme si pravdu« okrem tejto jedinej vety ešte iná miesta, kde píše o slovenských kladoch a kde Slovákom priznáva snahu po vyrovnání a urovnání vzájomných neshod. Ak to neurobí, musím konštatovať, že vedome zavádza verejnosť, že tieto jeho tvrdenia sú podvodom a že sú pokusom zaviesť do demokratickej žurnalistiky podivné spôsoby, vypočítané na otupovanie zdravého rozumu, smyslu pre pravdu a rátajúce so slabomyselnosťou čitateľov ako s ukazom masovým. Zalobu za urážku na cti prijmem s nadšením.

O čo tu vlastne ide? Jedine o to, aby niekto, kto spíše protislovenský útok, sestrojený v ťl'ne na negativisticko-deštruktivistických princípoch, nemohol o chvíľu beztržite tvrdiť, že sa v ňom zaoberal i slovenskými kladmi a že v ňom Slovákom priznával i dobrú vôľu po dorozumení. Lebo o žiadnych slovenských slovenských kladoch p. Vu nehovorí, žiadne snahy po dorozumení Slovákom nepriznáva, keďže Slováci sú mu iba národom fašistov, gardistov, kolaborantov, šmelinárov, sabotujú výstavbu Republiky, plačú za Tisom, nosia smútočné pásky cez krížiky, vyhánajú židov z dedín, ak práve po stojačky nepočúvajú Barcelonu. V slov. horách sú zbrane a vysielacky, Slovensko je v predvečer fašistického povstania, ochotné znovu zradíť Republiku. »Takové je Slovensko«, tvrdí p. Vu v 7. č. »Dneška«. Ale o dva týždne už sa pokúša nahovoriť, že to vlastne tak nenapadá. Rozpačite uvádza, že »...šlo jen o poznámky více méně reportérské, které nikdy nechtěly říkat, že jen a jen takové je Slovensko...« Ale když ony to, vážený pane Vu, říkaly! Neuviedli ste jediný moment, ktorý by dodal vášmu hnapisu aspoň zďania konštruktívnej kritiky. A teraz na spôsob pštroša očakávate, že hlúposť čitateľov bude väčšia ako vaša nezodpovednosť. Zabudlo sa už, že takéto »vice méně reportérské poznámky« boli jedinečným materiálom pre maďarskú delegáciu na mierovej konferencii v Paříži, keď Maďari práve československými prameňmi dokazovali, že fašistická polovica ČSR ohrožuje demokratický vývin v dunajskej kotline? A keď išlo len o reportérské »vice méně poznámky« — ktorých závažnosť si dnes už aj sám snížujete, aký rozmar vám nadiktoval tak vznešene honosný titul: »Rekneme si pravdu? Uvedomujete si žiarivú krásu, čistotu a závažnosť prostého slova pravda? A prečo konečne pod svoju pravdu nepodpíšete i svoje meno?

Tvrdíte o sebe, že ste novinár a nie udavač. Preto ste vraj neoznámili ľudí, s ktorými ste na Slovensku počúvali Barcelonu, pretože ste neudali gardistov, rozvratníkov a ľudí, ktorí vám doniesli zprávy o zbraniach v horách, o vysielackách a o protištátnych ilegálnych organizáciách. Radšej ste toto všetko v patričnej »neškodne štátotvornej« úprave servirovali českej verejnosti s dovažkom, že ste človek ušľachtilý a že vaša »osobná česť« vám bráni udávať. No pri presnej konfrontácii vašich dvoch článkov »Dneška« je zbytočné robiť si ilúzie i v tomto smere.

Zaoberať sa ďalším obsahom pokračovania článku »Rekneme si pravdu« nemá smyslu. P. Vu sa už úvodnými riadkami dokonale diskvalifikuje a pripravuje partnerov o možnosti viesť diskusiu na podklade vzájomnej slušnosti. Pravdu mení podľa čísiel časopisu, hádať, ako ju zmrazí najbližšie, je pochybným vešteckým potešením. Až z článkov zn. -vu- časom vyvetrá jed, stanú sa zábavným čítaním pre našich potomkov o tom, ako si ich predkovia kedysi predstavovali praktické utužovanie čs. vzájomnosti.

Preto sú zbytočné všetky slovenské odpovede, presiaknuté zápalom rozhorčenia. Na to predsa anonym čaká. Pokrytecky stríehne, aby z úprimnosti dobromyselných slov. replík, z vyjadrovacej nepresnosti, alebo za štylistickej neobratnosti vyžal materiál, ktorý bude potom citačne využívať a zneužívať. Otvorene sa priznávať k vlastným chybám je cnosť a jej najplnšie rozzvucanie práve v čs. pomere má silu sjednávajú nápravu. Ale priznávať sa k vlastným chybám ľuďom druhu p. Vu nie je nič iného, ako brúsiť ostrie jeho sekery, v širokom rozmachu pripravenej rozpoltíť i lebky puncovane lojálne.

P. prezident nedávno povedal slovenským novinárom, že tlačová sloboda značí zodpovednosť a zodpovednosť zas podmieňuje tlačovú slobodu. Bolo by však nemiestne zdvorilé, keby sme žlté príspevky zn. -vu- v čs. vzájemnosti nazvali iba nezodpovednými.

S prejavom úcty

Dr Ivan Bukovčan, redaktor

Vážená redakcie!

Troufám si tvrdiť, že pisateľ »vu« môže mať v každom jednotlivom prípade, jichž radu popisuje, zcela pravdu. Ale práve tak musím dáti za pravdu mnohým z tých, ktorí s pisateľom nesouhlasí, neboť cítí, že článok má do značné miery osten protislovenský. Neboť Slovensko je opravdu nyní po všem tom prozitém v posledních 8—9 letech ve stálém kvasu politickém, hospodářském i duchovním, takže velmi snadno každý kritik a pozorovatel nalezne všechny ty líčené zjevy, zejména, když je ještě sám hledá. Já sám bych si troufal Slováky v této diskusi hájit, přesto, že jsem našel ještě nemilejší případy, než je pisatel líčí. Ale shledal jsem se naproti tomu zase s mnoha věrnými, optimistickými Slováky všech vrstev, československého smýšlení a konání, že přírovnání k nim mnohé lidi z českých zemí, kteří neznají více méně než rozšívání černého pesimismu za každou cenu jako po stránce politické, tak i hospodářské, zdá se mi, že Slovensko po probíjení tak mnohých, dnes ještě sporných věcí, bude jednou pevným sloupem státu.

Skutečností hospodářskou je, že Slováci umějí věci vzít do ruky a opravdu se o sebe postarat. Jaký to rozdíl na př. proti Moravě, kde koncem dubna a začátkem května na prstech byste spočítali města, kde se již stavělo (s výjimkou Zlína). Naproti tomu je na Slovensku málo měst, kde by se nestavělo, pro naše české a moravské oči nevidané. Opravují se tam nejen válečné škody v městech, mosty, dráhy, silnice, ale stavějí se tam nové továrny, nové obytné domy, nové úřední budovy, nová hospodářská a obytná stavení na venkově. Stavbu nečetných nových továren se Slovensko stává do budoucna průmyslovou zemí a už nyní se mluví o nedostatku pracovních sil a o tom, že Slováci z českého pohraničí přijdou brzy zpátky.

Skutečnost kulturní, zejména po stránce vzájemného dobrovolného poznávání se z knih a novin atd., je pro nás radostná v tom směru, že na Slovensku se opravdu české knihy a noviny čtou, kupují se zájmem, za každým knihkupeckým výkladem najdete vše, co vychází v Praze. Promítneme si to opačně, zda u nás nalezneme slovenskou knihu v každém knihkupectví a zda my sami, každý z nás, si jedenkrát v životě koupíme slovenskou knihu nebo alespoň slovenské noviny. Nejlepším potvrzením je právě tato diskuse, která dokazuje, jak jsou na Slovensku naše kvalitní týdeníky a žurnalistika vůbec sledovány. Těžko budeme naproti tomu hledat ve slovenských časopisech odevzu českých čtenářů k nějakému námětu a diskusi. I když si tuto věc částečně vysvětlíme tím, že Slováci jako mnohem menší národ než Češi nemohou tolik knih a literatury vůbec tisknout, jako my, přece jen to dokazuje větší zájem Slováků o nás než nás o jejich kulturní věci.

Budme tedy shovívaví ke Slovensku, i když samozřejmě kritičtí, ale touto kritikou nesmí vanout duch povýšenosti a zlomyslnosti, nýbrž jen snaha po nápravě, zlepšení. Porovnávejme také vždy dříve a důsledně i vady své a nezávidme, je-li Slovensko snad v mnohém již před námi nebo má-li snahu, aby ukázalo, co umí a že to případně umí lépe než my!

V. J.

Diskuse o zemědělství

Teprve nyní dostává se zemědělská otázka do popředí rájmu. Po 5. květnu 1945 opouťal nejvíce pozornosti odsun Němců a velký znárodnovací proces. Ale zemědělství se dostalo před řešení nových úkolů. Největším bylo osídlení půdy, z níž odešli Němci, a zajištění výživy národa za nedostatku pracovních sil a stálého odlivu ze zemědělství do jiných odvětví. Zemědělská správní síť byla úplně přebudována, a to na politickém podkladě. Protože politické strany neměly dosti zemědělských odborníků, byli to namnoze lidé, jimž chyběla zemědělská praxe a znalost života na vesnici. A tak vznikaly hned od počátku potíže a nedorozumění.

Dnes, po dvou letech, vidíme již zřejmé ovoce činnosti

dosavadních vedoucích osob v zemědělství. Uvědomujeme si, jaké možnosti měli všichni ti, kteří dostali do vínku čistý arch a naprostou důvěru národa, a jaký je nyní poměr zemědělců k nim. Lze to vyjádřit tím, že dříve jezdili tito vedoucí činitelé na jimi svolávané manifestace a mluvili k zemědělskému lidu, nyní však je zemědělcům často marně volají k zodpovězení různých otázek a žádají plnění slibů.

Na venkově vzniká stav, jenž se nově nazývá »neklid«, a hledá se jeho původce. Těžkou úlohu má ministr zemědělství, jenž převzal úřad v tak závažné době, bez předběžné znalosti zemědělského života a bez přímého styku se zemědělci. Velmi mnozí jeho spolupracovníci jsou v podobné situaci a hledá se východisko. »Lidové« hlasování o šesti návrzích zemědělských zákonů bylo ranou do vody, novým pokusem byla zemědělská schůze v Hradci Králové, kde se po dvoutletém absolutistickém rozhodování najednou tázal ministr o radu, jak by se měly řešiti některé otázky v zemědělství. Je to ovšem v době, kdy nespokojení zemědělci na svých schůzích projevují resolučně nedůvěru ministerstvu zemědělství a hlásí se o svá občanská práva. A tak teprve po dvou letech hledá se shora cesta k duši zemědělce.

Posuzují-li zemědělci vedení vrcholných zemědělských družstevních ústředních organizací, vidí, že zemědělství je dosud pod národní správou, trvající již dva roky. Jestliže lidová demokracie značí vládu lidu, pak to nemůže říci zemědělský lid o správe svých věcí, protože o nich dosud nesmí rozhodovat. Domáhá se své odborové organizace, do níž by demokratickou volbou vysílal své zástupce, ale snad i zde bude zklamán. Hrubého Svaz zemědělců byl útočištěm mnohých, kteří za protektorátu měli býti zaměstnáni v Německu, a bylo mezi nimi mnoho neodoborníků. Po 5. květnu zase nastaly přeměny, zdůrazňující více politič. příslušnost než odborné znalosti. Mnozí si představovali JSCZ jako zaopatřovací ústav pro zasloužilé funkcionáře strany. Těžko si lze představit v budoucnu reorganizaci JSCZ v duchu služby zemědělství a národu. Jestliže již před rokem, ovšem před volbami, se mluvilo o přebytečných 100.000 zaměstnancích ve státní službě, rozpočtový zpravodaj mluvil o luxusu, dnes si tyto voliče nechce nikdo rozhněvat. Jak se to bude moci vyřešiti v rozsáhlém úředním aparátu JSCZ? Jaký vliv bude mít v budoucnosti JSCZ? Dnes tam dosadil ministr zemědělství dva správní komisaře, a ti mají dohled. Dovede si někdo představit, že by bylo možné, aby na př. ministr průmyslu dosadil do ÚRO dva správní komisaře?! Ale v zemědělském úseku to je samozřejmé!

A tak zemědělci hledají pevnou půdu pod nohama, chtějí si vydobýt rovnocenné postavení v národě a zabránit živelnému útlaku z půdy. Nesprávné je stále hlásání názoru, že není rozdílu mezi úrovní měst a venkova. Lidé na venkově dobře vědí, jak rozdílná je jejich sociální a kulturní úroveň ve srovnání s městy. I zde platí zákon o spojených nádobách. Venkov se chce přizpůsobit hladině městské, a když toto vyrovnání není v dohledu, jdou lidé z půdy přímo do města, a nikdo se již nevrací, což potvrzuje tento názor. Také z těch tisíců brigádníků, vypomáhajících na venkově, nikdo tam nezakotví. Je povinností státu, aby se tam aspoň udrželi ti, co na půdě dnes pracují. Nestačí jen vyrovnání cenové s ostatními vrstvami v národě. Nestačí, aby byli zemědělci jen vykonavateli různých plánů, pouhými nádeníky, se zemědělci je v zájmu státu nutno počítat jako se spolupracovníky. Dnes jsou národní správy v družstevních ústředích a podnikcích zemědělského průmyslu. Zemědělci je sami vybudovali a vedli k prospěchu statisíců podílíků drobných zemědělců — a dodnes je tam národní správa. Je nutno konečně také počítat s tvořivou energií zemědělce, a ne dívat se stále jen na jeho pracovitě ruce, vidět v zemědělci rovnocenného činitele v tomto státě, ba posilovat jeho sebedůvěru, umožnit sociální vzestup a také politický. Bude to ovšem tehdy, až se změní názor na zemědělce v politice a nesplní se předpověď F. Peroutky, že »až některý ministr zeměře, bude nám dál s jeho křesla vládnout patrně jeho sochae.

Inž. Josef Andrysík, rolník

Kdo přijde do styku s naší vesnicí, vidí unavené a zedřené zemědělce od dětí po starce, má příležitost pozorovati znechucenost, případně zradikalisování zemědělců na jejich schůzích, tomu je jasno, že něco neklape. Poplašné vyzvy našeho rozhlasu a časopisů připomněly to celé naší veřejnosti. Je proto nutno zamyslet se nad problémem.

Za první republiky bylo naše zemědělství celkem intenzivní v rostlinné výrobě, přispívalo některými výrobky znač-

nou měrou našemu vývozu (chmel, slad, cukr, jetelová semena), začínalo s vývozem semene řepy cukrové a j. Výroba živočišná byla opomíjena v zájmu vývozu průmyslu. Za průmyslové výrobky jsme dováželi z agarárních států tuky, maso, vejce a pod., ačkoli by bývalo pro zemědělství výhodnějším dovážeti levná krmiva a tím zvyšovati jakostní výrobu masa a tuků (Dánsko).

Německá okupace učinila do zemědělství značné zásahy. Na větší statky dosadila pod politickými nebo jinými záminkami své nucené správy, zřizovala oblasti cvičišť, osidlováním soukmenovců z celé téměř Evropy vrážela klíny do českých oblastí. V porevolučním chvatu bylo o škodách, těmito zásahy způsobených, málo řečeno a ještě méně k jejich odčinění přispěno. Němci přecpali naše uzemní vojenském, uprchlíky a měli jsme býti vyživovací základnou jejich — odtud nadměrné plochy zeleniny, raných brambor, na druhé straně zvýšený stav ovcí.

Oprávněná nenávist k některým bývalým předákům strany agrární se po revoluci přenesla mnohde na zemědělce vůbec. Tim se na mnohá odpovědná místa dostali lidé, jimž byl až do té doby tento obor cizí. Od revoluce do dneška neměli a nemají dosud zemědělci platformy, kde by o svých věcech a problémech sami mohli rozhodovati nebo jen spolurozhodovati. Přispělo to valnou měrou k pocitu méněcennosti mnoha zemědělců.

Teprve před volbami se změnil postoj stran — jednalo se o hlasy. Pohříchu většina našich stran neměla osobitého programu zemědělského. Příčina tkví snad v tom, že bývalá strana agrární měla na vesnici takřka monopolní postavení.

Oficiální heslo porevoluční, že musíme býti vývozním státem průmyslovým, máme-li zvýšiti životní úroveň národa, bylo často vykládáno na úkor významu našeho zemědělství: abychom mohli za průmyslové výrobky dovážeti levné chleboviny ze států zemědělských, nutno zaměřiti naši zemědělskou výrobu na živočišnou produkci (vyšší životní úroveň přinese větší konsum masa). Cíl opačný extrém. Při cenové úpravě v r. 1945 stanoveny byly téměř rentabilní ceny živočišné výroby, zatím co rostlinná výroba zůstala hluboce ztrátová. Zapomnělo se na poválečný nedostatek potravin a na vývozní možnosti našich vývozních artiklů světové pověsti. Projevilo se to sníženým vývozem cukru a katastrofálním úpadkem vývozu našeho sladu a j. Poslední zvýšení ceny řepy, pšenice, ječmene jest důsledkem tohoto, bohužel, pozdního poznání vzniklých škod. S politikou cenovou jde ruku v ruce politika mzdová. Je nutno uvědomiti si konečně, že zemědělská práce je namáhavá, kvalitní, kterou je nutno konati za všech povětrnostních podmínek, často vysoce specialisovaná, a podle toho ji honorovati. Seriosní brigádníci a příslušníci ročníků mladých jistě k tomuto poznatku dospěli.

Půdní, klimatické a ostatní podmínky jsou u nás tak různorodé, že je nutno k těmto okolnostem přihlížeti s patřičným citem a pochopením i v zemědělské politice. Šablonovitě řešení při osidlování (8 ha jest v zelinářských oblastech pro soběstačnou hospodářství mnoho, 13 ha na Šumavě nestačí k živofeni) dokazuje nedostatek ohledů na tyto skutečnosti. Obdobně jest tomu s t. zv. velikostními skupinami. Správně bylo poukázáno na rozdíl mezi 20ha statkem v Polabí a na Českomoravské vysočině nebo v podhůří. Je to poměr 1:3 až 1:4, nemluvě o namáhavější práci. Pro t. zv. srážky velikostních skupin jsme slyšeli sice odůvodnění politické, že prý jsou to jedinci kapitálově silní (ačkoli na valné části větších statků byla za okupace německá nucená správa, která statek i majitele více méně ozebračila), nemáme však pro tento postup věcného odůvodnění číselného, ačkoli máme skvělý zemědělský ústav účetnicko-spravovědný s dostatkem objektivního číselného materiálu. Ostatně tuto kapitolu nejlépe ilustruje trapná historie resolucí zemědělského výboru ÚNS.

V socialistickém zřízení, pro které se vyslovila většina národa, jest plánování výroby nezbytností. Protí námítkám obtížnosti plánování v zemědělství při zachování individualistické soustavy lze poukázati na to, že již v liberalistické éře bylo naše zemědělství první, kde se úspěšně plánovalo (plochy cukrovky, obilní monopol). Plánování jest ovšem nutno odborně promyslet i a propracovati za spolupráce úřadů, theorie i praxe a neplánovati autokraticky. Dosavadní poruchy nám, bohužel, ukazují, že se tak mnohdy děje. Stojí za zmínku loňská kalamita zeleninová a raných brambor, letošní jetelového semene a násadových vajec. V řešení

našeho ožehavého problému tukového setrváváme s houževnatostí lepší věci hodnou na způsobu, zavedeném Němci — řepce — ačkoli tolikrát zklamala, hlavně ve vyšších polohách.

Ve vývozu jsou důsledkem toho značné ztráty devis za snížený vyvoz cukru, sladu, chmele a j. Dospěli jsme tak daleko, že místo jakostního vyvozu dovážíme semeno řepy cukrové neznámé jakosti. Zasluhou našich odborníků (někdy světového jména) a pěstitelů jsme docílili světové úrovně sadby bramborové. Dočasně jest vyřaděna část světových produkčních oblastí a naskytá se jedinečná možnost uchytiti se tímto zlatem našich chudších oblastí na světových trzích. Nejbližší léta nám ukáží (ovšem při zachování pravidel mezinárodního obchodu), jak dalece dovedeme tuto příležitost využiti, ale ovšem i pro naše zemědělství zhodnotiti, t. j. zaplatiti pěstiteli zvýšenou práci a péči. Zatím byl příplatek pěstiteli almužnou, zatím co stát vydělával 100%.

Nástup do dvouletky prožívalo zemědělství zásluhou »hlasování o 6 zákonech« ve znamení rozečtvání vesnice (divide et impera?), místo aby byla posilována družnost, tak nutná pro sousedskou výpomoc v letošních obtížích pracovních.

Zemědělství jest v dalekosáhlé přestavbě a potřebuje ohleduplného pochopení a podpory, má-li v současné době splnit vyživovací povinnost k celku a postupně přejíti k výrobě jakostních produktů, případně vývozních, využívajíc speciální podmínky půdní (chmel) a úrovně a inteligence našich zemědělců. Nejdůležitější jest dáti zemědělství rentabilní podmínky podnikání, aby ostatní vrstvy nežily na jeho úkor a byla dána možnost vyrovnání sociálních protiv mezi pracovníkem na půdě, v průmyslu, obchodě a živnostech. Scelováním a účelnou mechanisací zmenšíme (ale nenahradíme) nedostatek pracovních sil.

Máme skvělou tradici družstevní. Zasluguje podpory budování menších družstev, nikoli mamutí podniky. Dáti i v tom vesnici možnost využití místních schopností, potřeb a znalostí, ale ovšem oprostiti i tuto záležitost od stranické politiky, zájmů svazu a diktátu shora. Budou pak pravděpodobně nejdříve budována hybná družstva strojní, ale postupně i stájová a jiná. Slovo družstvo pochází od družnosti. Tu je třeba na vesnici stále opravdově podporovati, aby se projevovala jako leckde v těžkých našich dobách. Tedy nikoli homo homini lupus.

Je trapnou záležitostí, že po dvou letech svobody není dosud dohody o odborové organizaci zemědělců. Je nejvyšší čas. Ovšem organizaci, vybudovanou na skutečně demokratickém podkladě a decentralisovanou. Taková bude k prospěchu i všech politických stran, které budou mít opravdový zájem na prospěchu zemědělství.

Je nutno říkati zemědělcům pravdu. Jsme příliš inteligentním národem na dosavadní systém oficiálních chvalozpěvů, vyvolává to nedůvěru, jsou-li pak poznány opačné skutečnosti. Je nutno omeziti dnešní papírovou vojnu. Zastřežuje to vesnici, často okrádá o velmi drahocenný spánek. Jako ostatní odvětví potřebuje i zemědělství zavedení důsledné decentralisace. Hlavně ústřední úřady by měly dospěti k poznání, že Praha nemá patent na rozum.

Provede-li se k tomu na potřebných místech »druhá směna«, o níž nedávno psal p. Peroutka ve S. N., bude-li dostatek pochopení pro bolest dnešního zemědělství a bude-li nám příroda příznivá, nebude třeba bít na poplach, jak jsme toho byli svědky počátkem letošního května. Jinak ani ty zemědělce, které drží láska k povolání, na půdě neudržíme, ale nastane úprk ze zemědělství. Smíme-li si to dovolit, je otázka jiná. *František Novotný*

dopisy

Skupina tiskových referentů a případ br. Šoffra

Vážení redakce!

»Dnesek« se zastal ve dvou člancích br. Františka Loubala a v poznámce p. Jiřího Nehnevajsy majora gen. štábu Vladimíra Šoffra. Přivítali jsme jako členové skupiny tiskových referentů, s níž byl major Šoffr zatčen a vězněn, a jejím jménem tento článek píše, články br. Loubala, pokud chtěly dosíci nápravy a pomoci k právu osvobozenému politickému vězni. Podobných hlasů

Svět knih

KULTURNÍ ZPRÁVODAJ

František Halas:

PŘED USNUTÍM

I

Ty nevíš táto To ti bylo
k smíchu
já viděl kosa na trávníku
zavazovat si tkaničku
U botky se mu rozvázala
tahal ji až se přetrhala
a viš že ji ten hlupák sněd

Kdepak si koupí novou teď

Zířala Co ty viš
Počkej však ráno uvidíš
Ze sbírky »Ladění«.

NOVÉ KNIHY

HRUBÍNOVA LYRICKÁ ŽEN Z DOBY VÁLEČNÉ

František Hrubín: »Zpěv hrobů a slunce«. Vydalo nakl. Fr. Borový v Praze 1947. Ve »Zpěvu hrobů a slunce« shrnul Fr. Hrubín

Lidé se podobají vínu, špatní kysnou stářím — dobří se stávají lepšími, čím více stárnou...
CICERO

svou lyriku z dob války a okupace a už sám titul ukazuje lyrickou polaritu knihy. V době, kdy světem vířila strašná symfonie smrti, rozrůstala se Hrubínova lyrická vise v protiklad hrobu, v němž tluče mrtvé tělo, a slunce, které oživuje znovu a znovu všechna semena, spočívající v zemi. »Můj láskou, smrtí opojený život«, zní jako heslo v básni »Housle a ruky«, ale mezi póly lásky a smrti klade Hrubín jako spojující medium zemi, již je člověk trvale zasliben. Nad čerstvým hrobem svého děda, svých příbuzných a druhů zpívá Hrubín tuto životní vísí a padesáté výročí Nerudovy smrti mu dalo příležitost k nejkrásnější meditaci na této základně.

Nuže, Hrubín není lyrik dramatický, jenž by svůj obraz života budoval na tragické antinomii jsoucna a nicoty, na

neřešitelném a nepřeklenutelném konfliktu života a smrti. Přes náboženský tón, který u něho zní od počátku, není u něho bytostného názorového dualismu. Hrubín vidí naopak život a smrt jako věčnou proměnu a věčné trvání, tedy jako cosi zcela blízkého a přibuzného. Ze smrti roste nový život a smrt dává životu poslední ostruhu. Opravdu se zdá, že smrt není tomuto básníku nic konečného, krajní situací, již nelze překlenout, a jakási vágní mystika přirozeně nesmrtnosti člověka, přecházejícího v potomcích do dalších a dalších dob, je zárodkem jeho lyrického obrazu života. Hrubín neguje smrt, když ji vidí jako jeden článek v řetězu neustálé proměny a stálého přerodu všech živlů a prvků.

Tato koncepce vedla Hrubína k lyrice, oslavující všu-

dypřítomnost všeho, co kdy žilo a kvetlo. Tento lyrik cití svět jako nesmírný reservoár sil a živlů, které se stále přetvářejí a přeroužují — v dnešním člověku jsou minulé generace, v dnešní vášni svítí cit dávno zaslých lidí. I je Hrubínova lyrika v podstatě nečasová a nadčasová a dovede každý časový podnět převést do nadčasové sféry. A každá báseň roste mu jako vír z hlubin, jenž začíná v okamžiku, v jednom bodě a zahrnuje do sebe mnohé vrstvy jsoucna. Na osu této koncepce připjal Hrubín i své nejosobnější zážitky manželské a otcovské a i svou křesťanskou vísí chudoby. Válka a národní nesvoboda daly jeho zážitku neobyčejnou intenzitu a koncepcí vsudypřítomné minulosti i budoucnosti, které se slévají v okamžiku, vyrostla mu v několik skladeb, jež znamenají vrchol v jeho celém lyrickém díle.

Petištilně z Nár. osvobození.

Jan de Hartog:

HOLANDESKÁ SLÁVA

Bout a Janus přijeli příštího dne ráno. Čekali na ně u přístavního mostu. Potom se hned vydali k lodi. Tvářili se tak, jako by si mysleli: »Inu, jaképak necky nám asi jde ukázat.« Hovořili o lhostejných věcech, o počasí a o plavbě, jakou měli. Ale ztichli, když stanuli před Furií. Bout si zapomněl podpírat dýmku, kterou si právě nacpal, a vrchní lodník Janus si třel brahu dlaní, až to drhlo. Hezkou chvíli pozorovali loď; ale konečně Jan řekl: »No, tak jdeme. Na palubu!« Ale Bout vypadal jako zmočená slepice. Váhavě kráčel po přístavním můstku, zamyšleně; měl po očku výšku komínu. A vrchní lodník se sehnul hlavou k zemi, aby se podíval také zdola, a získal ještě jinou perspektivu. Jana rozechvívala zlobná netrpělivost; v noci si umínil, že pošle loď i celý Terschelling a všechno, co s ním souvisí, ke všem čertům, ale když teď opět spatřil Furií, zviklal se jeho úmysl.

Když konečně vyšplhali po žebříku na palubu, vyšel jim Kiers vstříc z velitelské kabiny. Jan toužebně doufal, že dívka jednou konečně také zůstane doma, ale, u všech čertů, v téže chvíli ji spatřil. Lezla právě z průvlaku z topír-

ny, umazaná jako hlemýžď. Od čtyř hodin zrána přikládala, aby bylo dost páry na zkusební plavbu; starý srbečný muž, jemuž vlastně náležel tento úkol, chodil celou noc po palubě s krabicí laku v jedné ruce a se štětkou v druhé a odstraňoval kdekjakou oděrku; k ránu potom usnul v lodní kuchyni a spal jako dub. Když ho teď zavolali, přistračal se s rozespalýma očima a byl tak zmořen, že se sám Kiers nemohl na něho podívat pohoršeně. Řekl jen: »Tak, Volkerte, všechno připrav a vyplujeme,« a šel s Boutem dolů do strojovny. Janus a Jan si prohlíželi jídelnu pro muže, menáž, kabinu a kajuty a lanový průvlak. Janus neřikal nic; černoška mu zřejmě srazila tipec.

Když asi po půlhodině přišli na velitelský můstek, Kiers s Boutem tam už stáli. Zdálo se, že spolu mnoho nemluví; oba byli zasmušilí, jako by se připravovali na souboj spolu. Avšak Jan neznal Bouta jen od všerejška, věděl, že se vždycky ukrutně mraží, zalíbil-li se mu něco, Kiers se zeptal: »Tak co, máme se do ní zapřáhnout?« a Jan řekl: »Ovšem.« Bout šel dolů do strojovny, tváře se přitom, jako by sestupoval do svého hrobu. Když mu s můstkem želegrafovali: »Stand by,« zavzvonil neochotně. Kiers zvolal: »Pusťte to vzhadu i vpřed!« Volkert a dítě uvolňova-

li loď od pobřeží. Potom zavzvonil telegraf znovu: »Pomalou vřed!« Furie pozdvihla hlavu a odrazila od břehu na moře.

Když se udatně rozjížděla pomalým tempem po přítvlných vlnách, Jan a Janus se podívali na sebe významným pohledem. Janus stáhl obočí a tvářil se jako brom do potoka, ale z očí mu hleděl obdiv. Jan měl zvláštní pocit, že loď jede jako lev, a vlastně měl být proto rád a šťasten, ale něco mu vadilo, něco ho znepokojovalo, a proto kiel na půl úst a zatínil pěsti vzhadu za zády. To proto, že dítě přišlo na můstek a postavilo se ke kormidlu vedle svého otce. Když Kiers odešel zase k telegrafu, aby zatelegrafoval o plnou páru, ujala se po něm kormidla a počínala si s tak klidnou jistotou, že bylo jasno, že nemá kormidlo v rukou po prvé. Na můstku nastalo mlčenlivé ticho. Bylo slyšet jenom tichý bzukot stroje z hloubi lodi a pravidelné nárazy vln na boční strany; chvílemi zachřestil řetěz na kormidlu. Byl slavnostní den, nebo čistě a jasně a vítr od zamíženého obzoru lehký jako peří racků; moře bylo temně modré, pruhované skoro omamně čistě pod dechem lehounkého větru. Janovi se žádostivě chvěly ruce, nemožno se dočkat až uchopí kormidlo, aby zvěděly, jak se točí; teprve s kormidlem v

ruce bylo možno plně posoudit cenu lodi. Ale dívka tam stála tak klidně a tak samozřejmě, že se mu zdálo, že by se na něčem prohřešil, kdyby jí vzal kormidlo z ruky.

Posléze mu mlčky odevzdala kormidlovou páku, ale nedešla. Stála vedle kola, hledíc přes moře, ruce složené za zády po námořnickém zvyku. Vycífoval z lodi netušenou sílu a radost mu cukala v pažích, ale přece jen nemohl upnout celou pozornost výlučně k směru a k obzoru. Pojednou rekla: »Víc vpravo.«

Zmocnila se ho zuřivost, nepochopitelná zuřivost, přál si, aby ten krtek... Kiers se právě obrátil a pokynul nepatrně rukou. A řekl »Víc vpravo!« Byl by jí dal nejradši pohlavek! On, kapitán dvaceti lodí, muž, jenž byl od dětství na palubě. Kiers se znovu otočil a znovu dal znamenání rukou. »Jsme mezi mělčinami,« řekl, »jde tu někdy o vlas.« Řetěz opět zachrastil hlasitěji. »Zachovat směr,« řekl její hlas.

Pustil kormidlo a odstoupil stranou; ujala se páky za něho, mlčky. Počal přecházet sem a tam po můstku. Když se konečně odvážil na ni pohlédnout, po očku, tvářila se vážně jako vždycky; ale v bílých očích jí zářilo vítězství.

Výňatek ze slavného holandského románu stejného jména, který nedávno vyšel v českém překladu.

BLÁZEN A JEHO DVŮR

Reportáže o posledních dnech Hitlerových

AUTOR:

H. R. Trevor-Roper, oxfordský historik, narozený v roce 1914, byl jako důstojník britské Intelligence Service oficiálně pověřen vyšetřováním bližších okolností podivného zmizení těla Adolfa Hitlera. O výsledcích svého šetření sepsal pro veřejnost zprávu, která zachycuje v největších podrobnostech nejnapinavější úsek soudobých dějin. Námět této reportáže je dramatický a senzáční, je to však vážná, historická práce dokonale dokumentovaná a pečlivě rozebíraná. Každý důkaz byl pečlivě zvážen a není tu jediné výpovědi, jež by nebyla považována doslovně za pravdivou. Tím se stává tato neobyčejná historie konců jednoho diktátorství něčím více než vzrušujícím vyprávěním: je to politická a historická studie, rozbor metamorfosy moci.

OBSAH:

Hitlerovi lékaři — Úpadek Hitlerova zdraví — Albert Speer, Hitlerův přítel a zrádce — Odstraní Himmler Hitlera? — Dvůr za porážky — Eva Braunová, zvaná jenom E. B. — Nacistický ráj bláznů — Himmlerův úpadek a Bormannův vzestup — Hitlerovo nervové zhroutení — Hitlerovy 56. narozeniny — Kryt — Porady o narozeninách — Goering odchází na jih — Himmler a švédský hrabě Bernadotte — Plány na sebevraždu — Odchod Jodlův a Keitlův — Všeobecný útěk z Berlína — Speerova návštěva — Goeringův telegram — Bormannova přiležitost — Goeringovo zatčení — Obklíčení Berlína — Kdo zůstal v kancléřství — Bombardování — Porada sebevrahů — Podezření ze zrahy — Astrologická diplomacie Himmlerova — Hitlerův sňatek — Dvě závěti Hitlerovy — Goebbelsův dodatek k závěti — Tři poslové a jejich cesta — Hitler slyší o smrti Mussoliniho — Zabíjení psů — Loučení se štábem — Bormann nazývá další popravy — Sebevražda Hitlera a E. B. — Tajné odstranění pozůstatků — Bormann tají Hitlerovu smrt — Sebevražda Goebbelsovy rodiny — Bormannův osud — Osud Hitlerovy závěti — Himmlerova sebevražda.

O REPORTÁŽI »BLÁZEN A JEHO DVŮR« NAPSAL E. ERDÉLY VE 4. ČÍSLE DNEŠKU:

Kniha, která vzrušila více než kterákoliv jiná anglickou veřejnost, se jmenuje »The last days« a jejím autorem je H. R. Trevor-Roper. Jisto je, že tato kniha vzbudí velký zájem i v Čechách. Studium dokumentů přivedlo autora k názoru, že třetí říše nebyla vlastně totalitním státem, jak se obecně soudilo, ale spíše se podobala orientálnímu sultanátu, kde se vše podřídilo nevypočítatelným náladám na dvoře sultánově.

TUTO REPORTÁŽ PŘIPRAVIL PRO SVÉ ČTENÁŘE

Květen

rodinný obrázkový týdeník

Reportáž »BLÁZEN A JEHO DVŮR« počne vycházet v KVĚTNU v sobotu 7. června a udrží vás v napětí a zájmu po několik měsíců.

Zajistěte si ihned PRVNÍ VYDÁNÍ

knihy, na kterou s napjatým zájmem čeká naše i zahraniční veřejnost:

Paměti

presidenta Budovatele Dr. EDV. BENEŠE

Objednávám

..... výt. PAMĚTÍ presidenta Budovatele dr. Edvarda Beneše, cmplt.

Jednotlivé svazky brožované — vázané v poloplátne — zasílejte poštou vždy ihned po vyjití — vyzvednu si osobně.

Jméno, povolání, přesná adresa:

(Nehodící se škrtněte.)

Předejte vyplněný kupon ještě dnes svému knihkupci. První svazek vyjde k 28. říjnu 1947 v nakladatelství

ORBIS, Praha XII, Stalinova 46

The Daily Telegraph LONDON

A complete daily survey of international affairs given without misrepresentation or bias. A paper for everyone wishing to be accurately informed on all subjects of world interest. Its treatment of news is influenced only by regard to facts, and its responsible comments are read by people of every shade of opinion

PRICE Kcs. 3

SUBSCRIPTION RATES

	Prague	Provinces
3 MONTHS	Kcs. 235	Kcs. 280
6 MONTHS	" 460	" 550
12 MONTHS	" 900	" 1080

For full particulars write to ORBIS, Praha XII, Stalinova 46, or SVOBODA Praha, or TOPIC Praha.

BRNO Rud. PAVLIČEK
BRATISLAVA . . . St. ŠROBAR

